

הלכות שבת פרק כ"ח (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום משיעור הלימוד – רמב"ם הלכות שבת פרק כ"ח

הקדמה לפרק

פרק כ"ח הוא הפרק האחרון בהלכות שבת (אחריו באים עירובין, ואחר כך יום כיפור). הפרק עוסק בכיצד מודדים את תחום שבת – באופן ספציפי את האלפיים אמה סביב העיר.

יסודות המתרגמים מפרקים קודמים:

- תחום שבת דאורייתא הוא שנים עשר מיל (שיטת הרמב"ם).

- חכמים עשו גדר של אלפיים אמה.

- הפרק הקודם עסק במה קורה אם אדם יצא מתחומו.

נושאים עיקריים בפרק:

1. היכן מסתיימת העיר? – כאשר בתים מפוזרים, מה נחשב עדיין כחלק מהעיר.

2. כיצד מודדים בהר ובגיא? – האם מודדים את השטח למעלה ולמטה, או כאילו היה שטוח.

3. מי יכול למדוד / למי מאמינים? – נאמנות על מדידה.

חידוש: תחום שבת הוא דין בעיר

תחום שבת הוא למעשה דין של סביב עיר, לא סתם דין על יחיד. הפסוק "אל יצא איש ממקומו" מתכוון לפי הרמב"ם – מעירו. בעיר מותר ללכת כמה שרוצים; התחום מתחיל מבחוץ. אדם ללא עיר (במדבר) יש לו רק ד' אמות – זהו חידוש, כי עצם התחום הוא כמו "הרחבה" של עיר.

מכאן מובן ריבוע העיר – התחום הוא תמיד ריבוע סביב העיר, לא צורה עגולה. זה לא סתם "קולא", אלא נובע מהיסוד שהתחום הוא דין-שטח סביב העיר. המקור הוא מגרשי עיר – תחום שבת נובע ממושג המגרשים סביב עיר.

רלוונטיות מעשית

ערים של היום (לייקווד, מונסי, ההרים) שבהן אנשים גרים בפזורה, מעלות שאלה גדולה יותר היכן בכלל מסתיימת "העיר". בברוקלין/ניו יורק אין שאלה – זו עיר אחת גדולה (הרמב"ם אומר שאפילו אם זו נינוה, נחשבת כעיר אחת).

הלכה א' – בית דירה שיצא מן המדינה

דברי הרמב"ם:

"כל בית דירה שיצא מן המדינה, אם יש בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה, שהוא צלע בית סאתים המרובעת..."

פשט:

בית מגורים העומד מחוץ לעיר נחשב עדיין כחלק מהעיר, אם המרחק בינו לבין העיר אינו יותר מ-70% אמה. השיעור נובע מאלכסון של בית סאתים מרובעת (50 × 50 → האלכסון = 70%).

חידושים והסברות:

1. "בית דירה" – רק בית מגורים: הרמב"ם כותב ספציפית "בית דירה" – רק בית שגרים בו מצטרף לעיר, לא סתם בניין.

2. החידוש הוא רק בבית ה"יוצא מן המדינה": בתוך העיר יכול להיות שטח ריק של יותר מ-70 אמה – זה לא החידוש. החידוש הוא רק בבית שנמצא בקצה העיר, מעט בחוץ, ושואלים האם אפשר עדיין לצרפו.

3. שיעור 70% אמה – מדוע?: השיעור נובע מהדין שכל עיר מקבלת "בית סאתים" סביבה – כמו "חצר אחורית" (קרפף) של העיר. זה קשור לכלל של קרפף / היקף לדירה – השטח המינימלי הנחשב כראוי למגורים. האלכסון של בית סאתים כזה (100 × 50) הוא 70% אמה.

4. "מדינה" לעומת "עיר": הרמב"ם משתמש במילה "מדינה" – זה לא מתכוון לשם הפוליטי של עיר, אלא למקום הפקטי שבו אנשים גרים יחד עם אופי מסוים של עיר.

המשך הלכה א' – שרשרת בתים (צירוף בתים למדינה)

דברי הרמב"ם:

עיר מקבלת קרפף (backyard) – שבעים אמה ושיריים סביבה, הנחשב כחלק מהעיר. אם בית דירה נמצא בתוך שבעים אמה ושיריים מהעיר, הבית מצטרף למדינה. "וכשמודד, מודד מחוץ לבית האחרון."

פשט:

לא רק בית אחד מצטרף, אלא אם בית א' נמצא בתוך שבעים אמה מהעיר, ובית ב' בתוך שבעים אמה מבית א', ובית ג' מבית ב', וכן הלאה – הרי הכל כמדינה אחת. זה יכול להימשך כמה ימים מהלך, כל עוד אין יותר משבעים אמה ושיריים בין בית לבית.

חידושים והסברות:

1. שאלה: אם כל בית בתוך שבעים אמה נעשה חלק מהעיר, מדוע צריך בכלל את הדין של בית סאתים בין בתים בעיר? עיר עצמה – האם לא היינו צריכים בית סאתים בין הבתים?

2. תירוץ/סברא: ההבדל הוא שהבית עצמו נעשה חלק מהעיר, ואחר כך הוא מקבל "חצר אחורית" משלו (שבעים אמה). לא החצר האחורית היא שעושה אותו לחלק – הבית גופא מצטרף, ואחר כך מקבלים עוד שבעים אמה לבית הבא.

3. סברא מדוע זה עובד: יש לזה קשר לדעת ושבתה – אדם סומך דעתו שבעיר הוא יכול לישון בכל מקום, ומה שעדיין "מחובר" לעיר עדיין דעתיה עליה. זה מתאים ליסוד של עירוב תחומין שבו לדעת יש קשר לשבתה.

שיעור בית דירה

דברי הרמב"ם:

"ושיעור בית דירה זה – ארבע אמות על ארבע אמות או יתר."

פשט:

קטן מד' על ד' אמות אינו "בית דירה" – זו סוכה או משהו כזה.

מה נחשב כ"בית דירה" לצירוף

דברי הרמב"ם:

הרמב"ם מביא רשימה של סוגי בניינים שיכולים להצטרף:

פשט:

1. בית הכנסת ובית המדרש שיש בו דירה לחזנים – בית כנסת עצמו אינו בית דירה; אלא כשהשמש/חזן גר שם.

2. בית עבודה זרה שיש בו דירה לכומרים – למרות הדין שאין לעשות סימן לבית ע"ז, מחשבים אותו לצירוף כשיש שם דירה לכומרים.

3. אוצרות שיש בהם דירה – המנהל/שומר גר שם.

4. גשר שיש בו דירה – השומר שגובה מעות גר שם.

5. קבר שיש בו דירה – איש החברה קדישא גר ליד בית הקברות.

חידושים:

- בכל המקרים צריך להיות בית דירה – לא סתם בניין, אלא מקום שמישהו גר או שראוי לדירה.

שלוש מחיצות בלא גג (בורגנין)

דברי הרמב"ם:

"שלוש מחיצות שאין להם תקרה, יש בהם ד' אמות על ד' אמות" – אפילו בלא גג, אם יש שלוש קירות בשיעור, מחשבים אותו.

פשט:

זה מדבר על בורגנין – שומרים בשדה שיש להם סוכה.

חידושים:

- "בית דירה" לא אומר שמישהו חייב לישון שם כל יום: השומר הולך אולי רק שבועיים בשנה. העיקר שזה בנוי לדירה, לא שמישהו נמצא שם תמיד.

בית הבנוי בים

דברי הרמב"ם:

"בית הבנוי בתוך הים"

פשט:

למשל אי קרוב לעיר עם דירה שם (אכסניה, נמל). בדרך כלל לא היינו מחשבים את הים כחלק מהעיר, אבל אם בים יש דירה, מתחילים למדוד את האלפיים אמה מאחרי הים.

מערה שיש בה בית דירה

פשט:

מערה עצמה אינה מספיקה – צריך שמישהו בנה שם משהו (דלת, מחיצה). אדם שישן במערה לא הופך אותה ל"בניין".

חידושים:

- כתוב "ויש בה בית דירה" – בתוך המערה צריך להיות בניין/דירה. הנקודה היא שצריך להיות משהו בנוי – לא סתם שמישהו משתמש במקום.

חוט מתוח – כיצד הבית מצטרף

דברי הרמב"ם:

"מוסיף הבית היוצא – רואין אותו כאילו חוט מתוח עליו, ובני כל המדינה מודדין חוץ לאותו חוט אלפים אמה."

פשט:

לא רק שכנגד הבית עצמו יש אלפיים אמה – אלא הבית מרחיב את הריבוע של כל העיר. מותחים חוט (חבל) סביב הבית, וכל תושבי העיר מודדים את אלפיים האמה שלהם מאחרי החוט.

חידושים:

- בית אחד שבולט החוצה יכול להגדיל את התחום לכל הקהילה.

מה לא נחשב לעיבור

דברי הרמב"ם:

"כל שאינו מצטרף לעירוב, אינו מצטרף לעיבור" – שתי מחיצות בלי תקרה (אפילו גרים שם), גשר, קבר, בית הכנסת, בית הזורע, אוצרות, בור, שיח, מערה, שובך, בית שבספינה – כל אלה לא נחשבים לעיר.

פשט:

כל המקומות הללו אינם בתי דירה, לכן אי אפשר לצרפם לעיר אפילו אם הם בתוך שבעים אמה ושיריים.

חידושים:

- שתי מחיצות בלא גג: אפילו גרים שם, צריך להיות לפחות שלוש מחיצות, או שתי מחיצות עם גג, כדי שיחשב בית דירה.

- בית הכנסת: חידוש – אדם היה חושב שבית כנסת שבו מאות אנשים באים כל יום יחשב, אבל מכיוון שאינו בית דירה, לא מחשבים אותו. אבל אם החזן גר שם, נעשה בית דירה.

- שובך (שובך יונים): למרות ששייך לאדם, אינו בית דירה – האדם מסתובב שם אבל לא גר שם.

- בית שבספינה: אפילו הספינה חונה ליד העיר, מכיוון שספינה היא דבר שזז, אי אפשר לחשוב אותה כחלק מהעיר. זה מושווה לקרוואן החונה ליד העיר – זה לא כמו בית. (זה שונה מ"בית שבים" – בית בנוי על אי קטן, שכן נחשב.)

שתי ערים הסמוכות (שתי עירות)

דברי הרמב"ם:

"היו שתי עירות זו סמוכה לזו, אם יש ביניהן מאה וארבעים ואחד ושליש" – פעמיים שבעים אמה ושיריים – "שבעים אמה ושיריים לזו ושבעים אמה ושיריים לזו, רואין אותן כעיר אחת, ונמצא כל עיר מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה."

פשט:

כשם שבית בתוך שבעים אמה ושיריים נעשה חלק מהעיר, כך גם שתי ערים – כאשר הקרפף (שבעים אמה ושיריים) של כל עיר נוגע בקרפף של השנייה, שתי הערים נעשות עיר אחת גדולה, ומקבלים אלפיים אמה מסביב לשתייהן ביחד.

חידושים:

- כאן רואים בבירור שלכל עיר יש קרפף של שבעים אמה ושיריים, וכששני הקרפפים נוגעים, הערים מתחברות.

שלושה כפרים משולשים

דברי הרמב"ם:

"היו שלשה כפרים משולשים" – במשולש – "אם יש בינו לאמצעי בין כל אחד ואחד מהחיצונים אלפים אמה פחות מכאן", ובין השניים החיצונים "מאה שלשים ושמונה פחות שלישי" (= ארבע פעמים שבעים אמה ושיריים, 283 מינוס שלישי), "כדי שיהיו כל אחד ואחד מהן בינו לאמצעי כשתיעור אותה כאילו היא ביניהן – הרי שלשתן כעיר אחת ומודדין להן אלפיים אמה לכל רוח חוץ לשלשתן."

פשט:

בשלוש ערים משולש, אם העיר האמצעית נמצאת בתוך אלפיים אמה מכל אחת משתי האחרות, והשתיים התחתונות נמצאות בתוך 283 מינוס שלישי אמה (ארבע פעמים שבעים אמה ושיריים), אפשר לדמיין שהעיר האמצעית "נכנסה" ביניהן, ואז כל השלוש נעשות עיר אחת.

חידושים והסברות:

1. **המנגנון:** מדמים (כאילו) שהעיר האמצעית נכנסה בין שתי החיצוניות. כשעושים זאת, צריך להיות בין כל שתי ערים רק 141 ושליש (פעמיים שבעים אמה ושיריים). מכיוון שיש שלוש ערים, יוצא ארבע פעמים שבעים אמה ושיריים בין שתי החיצוניות.

2. **השיעור של אלפיים אמה:** מדוע דווקא אלפיים אמה מהאמצעית לכל חיצונית? כי תחום שבת עצמו (אלפיים אמה) אומר שהוא "קרוב מספיק" כך שאפשר לדמיין שהוא נכנס ביניהן.

3. **השגת הראב"ד:** הראב"ד לא מסכים – הוא קורא לזה "תוספת גדולה" ואומר "וטעות בידו". הראב"ד מבין פעמיים שבעים אמה ושיריים (כי זה הדין הרגיל), אבל הוא לא מבין איך הרמב"ם מגיע לארבע פעמים. הראב"ד סובר: כן, אפשר להכניס את האמצעית כאילו ביניהן, אבל לא עד כדי כך שיהיה ארבע פעמים השיעור.

4. **נפקא מינה למעשה:** באזורי כפרים שיטת הרמב"ם יכולה להביא קולות גדולות בנוגע לתחום שבת, כי הכפרים רחוקים זה מזה. צריך להסתכל במפה ולראות איך הרמ"א פוסק – כרמב"ם (שולחן ערוך) או כראב"ד.

עיר שהוקפה ולבסוף יושבה לעומת יושבה ולבסוף הוקפה

דברי הרמב"ם:

"עיר שהוקפה ולבסוף יושבה – מודדין לה מישובה." אבל "יושבה ולבסוף הוקפה" – [מודדין מן החומה].

פשט:

חקירה חדשה: האם חומה (חומת עיר) מגדירה את גבולות העיר. עד עכשיו דיברנו על בתים שאפשר לצרף; עכשיו שואלים שאלה יותר יסודית – היכן מסתיימת העיר, בחומה או בבתים?

חידושים:

1. **הוקפה ולבסוף יושבה (תחילה חומה, אחר כך התיישבות):** מחשבים מהמקום שבו אנשים גרים, לא מהחומה. אם החומה רחוקה מהבתים, היא לא נותנת שטח נוסף. אם מישוהו גר מחוץ לחומה, מחשבים מביתו והלאה. **הטעם:** העיר נעשתה עיר כשאנשים התיישבו, לא כשבנו את החומה. החומה אינה מה שמגדיר את העיר.

2. **יושבה ולבסוף הוקפה (תחילה התיישבות, אחר כך חומה):** כאן לחומה יש משמעות – היא נעשית חלק מהגדרת העיר.

3. **דיגרסיה: הבדל בין סוגי חומות** – לפעמים בונים חומה לא למגורים אלא למטרות צבאיות (ביצורים). הדוגמה היא החומה הסינית הגדולה – זו חומה אבל לא עיר. במקרה כזה החומה אינה "בסיס" לבתים, ואולי לא מחשבים מהחומה. היסוד הוא "הוקף לשם ישיבה" (מסכת מגילה, בתי ערי חומה) – לא פשוט שיש הבדל מה בונים קודם, אלא שאלה של כוונת הבנייה – האם בנו למגורים או לא. **"מודים לחומרא"** – שתי השיטות (מהחומה או מהבתים) מיושמות לחומרא, לא לקולא.

ריבוע העיר – כיצד מחשבים את צורת העיר לתחום שבת

דברי הרמב"ם:

"עיר שהיתה ארוכה או מרובעת, הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות, מניחין אותה כמו שהיא ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה."

פשט:

עיר שכבר מלבנית או מרובעת (עם ארבע זוויות שוות), משאירים אותה כמו שהיא, ומודדים אלפיים אמה מכל צד.

חידושים:

- "ארוכה" פירושה מלבן (לא ריבוע אבל עם ארבע זוויות שוות), "מרובעת" פירושה ריבוע. לשתייהן יש ארבע זוויות שוות, לכן אין צורך בהתאמות מיוחדות.

עיר עגולה – מרבעין אותה

דברי הרמב"ם:

"היתה עגולה, עושין לה זוויות, ורואין אותה כאילו היא מרובעת... כאילו בתוך מרובע."

פשט:

עיר עגולה מקבלת זוויות – מחשבים אותה כאילו היא מוכנסת בריבוע. תחום השבת נמדד מצלעות הריבוע, לא מהמעגל עצמו. בכך מרוויחים את הפינות – השטח בין המעגל לריבוע נחשב גם כן כעיר.

חידושים:

- החידוש העיקרי הוא שמרוויחים את הפינות: במקום שבו המעגל מסתיים, אבל הריבוע ממשיך עוד, יש הרבה יותר מקום שממנו אפשר להתחיל למדוד את האלפיים אמה.

משולשת, צלעות רבות, רחבה וקצרה

דברי הרמב"ם:

"וכן אם היתה משולשת, או שיש לה צלעות רבות – מרבעים אותה... אין לך אלא חומותיה חוץ מן הריבוע אלפים אמה לכל רוח."

פשט:

גם משולש, מחומש, או כל צורה אחרת מוכנסת בריבוע, ומודדים משם.

חידושים:

1. **ריבוע העולם:** הרמב"ם אומר שהריבוע נעשה "בריבוע העולם" – לפי ארבע רוחות העולם (מזרח, מערב, צפון, דרום). זה פותר את הבעיה של איך לכוון את הריבוע – אי אפשר לבחור בחופשיות, אלא צריך ליישר את הצלעות עם מזרח-מערב-צפון-דרום. **"כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה."**

2. **הערה מעניינת:** כל העולם צריך את הטריק של ריבוע המעגל, כי העולם עצמו עגול, אבל מחשבים אותו עם ארבע כנפות העולם.

3. **במשולש:** כמה מרוויחים תלוי איך המשולש מונח ביחס לרוחות העולם. אם קודקוד המשולש מצביע בדיוק לרוח אחת, ירוויחו אחרת מאשר אם הוא מונח אחרת. זו לא בחירה חופשית – זה הולך לפי רוחות העולם.

4. **"רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד"** – עיר שרחבה יותר מצד אחד וצרה יותר מהצד השני: **"רואין אותה כאילו כולה רחבה"** – מחשבים כאילו כל העיר רחבה כמו המקום הרחב ביותר. זה למעשה אותו עיקרון של מרבעין.

עשויה כמין גאם או קקשת

דברי הרמב"ם:

**

עשויה כמין גאם או קקשת

דברי הרמב"ם:

"היתה עשויה כמין גאם... היתה עשויה קקשת... אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה – מודדין להם מן היתר, ורואה את כל הרוחב שבין היתר והקשת כאילו מלא בתים. אבל אם יש בין שני ראשיה ארבעת אלפים – אין מודדין להם אלא מן הקשת."

פשט:

עיר בצורת L (גמא) או בצורת קשת יש להן דינים מיוחדים. אם בין שתי הפינות יש פחות מ-4,000 אמה, מחשבים כמו היתר (קו ישר בין הפינות) וממלאים את החלל כאילו בתים. אם יש 4,000 אמה או יותר, מחשבים רק מהקשת עצמה.

חידושים:

מודדים את התחום רק בחבל של 50 אמה – לא יותר ולא פחות, ודוקא מפשתן (פשתן).

חידושים:

1. **טעם ל-50 אמה:** ארוך מדי – החבל תלוי למטה ומפסידים מקום. קצר מדי – צריך למדוד יותר מדי פעמים ואפשר לעשות טעויות.
2. **טעם נוסף:** חבל ארוך נמתח יותר (המתיחה מצטברת), חבל קצר צריך למתוח חזק יותר והוא נעשה ארוך מדי. 50 אמה הוא השיעור האופטימלי לדיוק.
3. **פשתן** מחזיק טוב יותר מצמר – חבל צמר יכול להימתח מ-50 אמה ל-70 אמה.

מדידה בגיא (עמק)

דברי הרמב"ם:

"הגיע לגיא – אם יש בו חמשים אמה, יכול להבליעו בחבל המודד. והוא שיהא בעומקו פחות מארבעת אלפים." עוד: אם חוט המשקולת יורד כנגדו (כל כך תלול שחבל עם משקולת תלוי ישר למטה) – מבליעו. אם מעוקם (לא כל כך תלול) – מקדרו מלמעלה ומקדרו מלמטה.

פשט:

כשהמודד מגיע לעמק של 50 אמה או פחות, הוא יכול "להבליע" אותו (לדלג) עם החבל – אחד עומד בצד אחד, השני בצד השני, ומודדים ישר מעבר. אבל רק אם העומק פחות מ-4,000 אמה.

חידושים:

1. **מה פירוש "מבליע"?** אדם עומד בצד אחד של הגיא ומחשבים כאילו הגיא לא קיימת – מודדים ישר מצד אחד לשני, כאילו אינה. כלומר, "מדלגים" על כל הבור, ומחשבים כמה הוא היה הולך אם היה שטוח.
2. **מה זה "חוט המשקולת"?** זה חבל עם אבן/משקולת שתולים למטה. אם הגיא כל כך תלולה שהחוט תלוי חופשי באויר (כלומר זה ממש בור פנימה, לא שיפוע), אז שאי אפשר להשתמש בו – אי אפשר להשתמש בגיא כדי ללכת, ולכן מבליעים.
3. **חידוש על תחום שבת:** רואים מכאן שלתחום שבת אין קשר לכמה קשה ללכת בפועל. כי אם מבליעים את הגיא, פירוש שנותנים לו יותר שטח כאילו הוא לא צריך להיכנס, אבל באמת הוא יצטרך ללכת הרבה יותר. זה מראה שתחום שבת הוא שיעור מרחק, לא שיעור טורח. (בעיר עצמה מותר ללכת כמה שרוצים).

4. **מחלוקת ראשונים:** יש מחלוקת ראשונים האם צריך לחשב את כל הדרך למעלה ולמטה (בגיא), או רק כשאי אפשר לקדר בגיא. בהר ברור שלא מודדים את הדרך למעלה, אלא עושים חשבון (כאילו שטוח). אבל בגיא לא ברור.

5. **"גיא מעוקם" – אי בהירות:** המפרשים לא יודעים בדיוק מה "מעוקם" אומר. סברא: זה אומר שזה לא בור תלול אלא שיפוע חלק למטה ולמעלה – אפשר להיכנס ולצאת. אבל אז, מה החידוש? הרי כבר נתנו שיעורים של עומק (אלפיים או ארבעת אלפיים). זה נשאר לא ברור.

6. **אם אי אפשר להבליע:** צריך לחשב "קרקע הגיא" – את קרקעית העמק, לא את השיפוע.

גיא רחב מחמישים אמה

דברי הרמב"ם:

אם הגיא רחבה יותר מ-50 אמה, שאינו יכול להבליעו – הוא הולך למקום שבו הגיא צרה יותר (פחות מ-50), מודד שם, ויצופה כנגד מידתו" – עושה חשבון כמה זה היה יוצא בכיוון המקורי שלו, ו"חוזר" – וחוזר להמשיך למדוד.

חידושים:

1. **הבעיה עם גאם:** בצורת L, אם עושים ריבוע מלא, מוסיפים ריבוע שלם שריק – זה היה יותר מדי. בקשת, אותה בעיה – היינו מוסיפים חצי מעגל.
2. **ההיגיון של 4,000 אמה:** כשזה קרוב מספיק (פחות מ-4,000 אמה), יש "חשיבות של תחום שבת" – שני הצדדים נחשבים כמחוברים, כעיר אחת. אבל כשזה רחוק יותר, הם לא מחוברים.
3. **הבדל בין ריבוע למילוי בקשת:** בקשת לא עושים ריבוע – רק ממלאים את החלל. זה שונה מעיר עם צלעות לא שוות שבה משווים עם ריבוע. בקשת זו לא בעיה של צלעות עקומות ליישר, אלא שאלה האם שני הקצוות מחוברים.

עיר היושבת על שפת הנחל

דברי הרמב"ם:

"עיר שהיא יושבת על שפת הנחל – אם יש לפניה רקה רחב ארבע אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בהנחל – נמצא הנחל בכלל העיר, ומודדין לו אלפים אמה משפת הנחל והלאה. אבל אם אין שם רקה – אין מודדין לו אלא מפתח בתים, נמצא הנחל נמדד באלפים שלהם."

פשט:

עיר ליד נחל – אם יש "רקה" (טיילת/רחוב ברוחב 4 אמות) ליד הנחל, הנחל נעשה חלק מהעיר ומודדים 2,000 אמה מהצד השני של הנחל. אם לא, מודדים מהבתים, והנחל נחשב בתוך ה-2,000 אמה.

חידושים:

1. **"נחל" בלשון הקודש** לא מתכוון לנהר אלא ל"ואדי" – עמק שלפעמים מלא מים (בחורף) אבל בקיץ יבש.
2. **שאלה:** מדוע היה שונה בנחל אמיתי עם מים תמיד? כי מים אי אפשר להשתמש בהם באותו אופן (אפשר רק לשחות שם).
3. **פירוש הביאורים בשם הרי"ף:** אפילו כשהנחל יבש, עדיין צריך "רקה" כדי שיחשב כחלק מהעיר. בלי רקה זה לא חלק מהעיר – כי זה סתם מקום ריק, לא עיר.

עיר מינימלית – שלש חצרות של שני שני בתים

דברי הרמב"ם:

"שלש חצרות של שני שני בתים – הרי זו עיר."

פשט:

המינימום ל"עיר" הוא שלוש חצרות עם שני בתים בכל חצר.

חידושים:

1. **נפקא מינה:** "יושבי צריפים" (בדואים הגרים באוהלים) לא נחשבים כעיר. אבל אם בין הצריפים יש שלש חצרות של שני שני בתים, אפילו הצריפים מצטרפים לעיר.
2. **דוגמה מעשית מארץ ישראל:** הבדואים במדבר התחילו עם הזמן לבנות ערים, וזה רלוונטי להלכה.
3. **זמנים של היום:** אין את המציאות של חצרות, אז צריך להבין מה המקבילה.

מדידת תחום שבת – חבל של חמשים אמה

דברי הרמב"ם:

"אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה, לא פחות ולא יותר. ובחבל של פשתן כדי שלא ימשך יותר."

פשט:

פשוט:

4. **מה הקולא?** החידוש העיקרי הוא שבשיטת מקדרין לא מחשבים את דרך השיפוע למטה – יוצא אותו מרחק כאילו לא היה הר. זו קולא כי מקבלים מדידה קטנה יותר (יותר מקום לתחום).

5. **מבליע לעומת מקדרין:** מבליע היה כשיש חבל ארוך מספיק ואפשר פשוט למדוד ישר מצד אחד לשני. מקדרין היא העצה כשזה לא אפשרי (כי ההר רחב מדי). הרמב"ם לא אומר כאן חידוש בהלכה, אלא חידוש בדרך המעשית איך מבצעים את האומד.

לא לצאת חוץ לתחום בשעת מדידה

דברי הרמב"ם:

"כשהולך המודד להבליע או לקדר, לא יצא חוץ לתחום, כדי שלא יראוהו עוברים ושבים ויאמרו מידת התחום היא עד כאן."

פשוט:

המודד לא יצא מחוץ לתחום בזמן המדידה, כדי שאנשים לא יחשבו שהתחום מגיע עד שם.

חידושים:

- זה לא ענין שבת – הוא מודד בחול, אבל אנשים שרואים אותו מודד יכולים לטעות ולחשוב שהתחום מגיע עד היכן שהוא עומד. הומוריסטי: "הרי כתוב על האפוד שלו 'מודד תחומין'."

על מי אפשר לסמוך במדידה – מומחה

דברי הרמב"ם:

"אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שיודע במדות הקרקע."

פשוט:

סומכים רק על מומחה שיודע מדידת הקרקע.

חידושים:

1. **רמב"ם בפירוש המשניות:** מומחה פירושו שהוא יודע "גיאומטריה" – חכמת מדידת הקרקע (גיאו = אדמה, מטרי = מדידה). הוא צריך לדעת את החישובים המתמטיים של מדידה.

2. **משנה ברורה מוסיף:** הוא צריך גם לדעת את ההלכות (לא רק גיאומטריה).

3. **חידוש:** אולי כל ההלכות של מדידה (מבליע, מקדר, אומד) הן למעשה בעיות "גיאומטריה", לא קולות וחומרות הלכתיות. אם כן, מי שיש לו שיטות מדידה טובות יותר (כמו טכנולוגיית מדידה מודרנית) יכול לסמוך עליהן בלי לדעת את העצות הספציפיות של הגמרא.

4. **שאלה מעשית על Google Maps:** נדון האם אפשר לסמוך על Google Maps הנקודה היא ש-Google Maps "walking-directions" מחשב את הדרך בפועל (עם שיפוע), וזה היה מחמיר מדי (תחום קטן מדי). צריך לדעת האם Google Maps נותן את המרחק הישר ("as the crow flies") או את דרך השיפוע.

5. **נאמנות המומחה:** זה לא דין נאמנות לגבי שבת (כמו עדות), אלא נאמנות שהוא מומחה שיודע מה הוא עושה. לא חייב להיות דווקא יהודי – זו שאלה של מומחיות, לא כשרות-עדות.

חזקה כנגד מומחה

דברי הרמב"ם:

כשהייתה חזקה בעיר לגבי התחום, ומומחה בא ומודד אחרת – נאמן מומחה לא בתחום" (המומחה נאמן רק לחומרא).

פשוט:

כשהמומחה אומר שהתחום גדול יותר מהחזקה – זו קולא, ולא מקבלים אותה כנגד החזקה. כשהוא אומר שהתחום קטן יותר – זו חומרא, ומקבלים

זו עצה מעשית – הוא הולך מסביב למקום צר יותר, מודד שם, ומחשב מה זה אומר למדידה המקורית שלו.

כותל – קיר באמצע המדידה

דברי הרמב"ם:

"אין אומרים יקוב את הכותל" – לא אומרים שהוא יקדח את הקיר. "אלא אומד רוחבו והולך לו" – הוא מעריך (אומד) את רוחב הקיר וממשיך. "ואם אפשר להשתמש בו" – אם אפשר להשתמש בכותל – "מודדו מדידה יפה" – צריך למדוד אותו במדויק. "ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו" – אם חוט המשקולת נופל ישר למטה – "מודד רוחבו במדידה יפה".

פשוט:

בקיר באמצע המדידה: בדרך כלל מעריכים (אומדים) את הרוחב. אבל אם אפשר להשתמש בכותל (לעלות עליו), צריך למדוד במדויק.

חידושים:

1. **"יקוב את הכותל" – מה זה אומר?** זה לא אומר ממש לעשות חור, אלא שאין צורך למדוד במדויק – אפשר לעשות הערכה משוערת (אומד).

2. **"אפשר להשתמש בו":** שני פירושים: (א) אפשר למדוד את הקיר בפועל (כלומר לעלות עליו); (ב) זה קיר שמשתמשים בו. המסקנה: זה אומר שאפשר לעלות על הקיר – כלומר הוא לא כל כך גבוה/תלול, הוא יותר כמו גבעה – אז זה חלק מהדרך וצריך למדוד אותו היטב.

3. **חוט המשקולת בכותל – אי בהירות:** שאלה קשה: מה ההבדל? אם זה קיר ישר (חוט המשקולת יורד כנגדו), למה צריך דווקא למדוד במדידה יפה? בקיר ישר אי אפשר לעלות, אז צריך לעשות אומד! אולי זה אומר שצריך לחשב גם את השיפוע, אבל "הדברים לא עומדים ברמב"ם, צריך לדמיין דברים".

הלכות הר – כיצד מודדים כשפוגשים הר

דברי הרמב"ם:

"אם היה הר המסתלק ממנו גובה עשרה טפחים ברוחב חמש אמות – מבליעו. אם היה גובה הרבה עד שיסתלק ממנו עשרה טפחים בתוך פחות מארבע אמות – אומד ברוחב לו. אם אינו יכול להבליעו כשהוא רחב יותר מהמששים – מקדרין."

פשוט:

בהר שעולה 10 טפחים ב-5 אמות – מבליעים (לא מחשבים את השיפוע). בהר תלול יותר (10 טפחים בפחות מ-4 אמות) – מעריכים (אומד). בהר רחב יותר מ-50 אמה שאי אפשר להבליע – משתמשים בשיטת "מקדרין".

חידושים:

1. **שלוש שאלות נפרדות בסוגיא:** לאורך הסוגיא מדברים על שלושה עניינים נפרדים: (1) האם צריך לעשות אומד או אפשר לסמוך על הערכה; (2) האם מחשבים את כל דרך השיפוע למעלה או רק את המרחק הישר; (3) מה פירוש "להבליע" – האם זה אומר מדלגים, לא מחשבים.

2. **פירוש "מקדרין":** הרמב"ם בפירושו המשניות מתרגם שמקדר הוא לשון "מודד בקירוב" – מדידה משוערת. מבליע, אומד ומקדר הם שלושה רמות של קירוב – מקדר הוא עוד יותר "משוער" מאומד.

3. **שיטה מעשית של מקדרין:** שני אנשים לוקחים חבל של 4 אמות. העליון מחזיק את הקצה ליד רגליו, התחתון מחזיק את הקצה השני כנגד ליבו (גובה הלב). אחר כך הם מחליפים מקומות – העליון יורד למקום של התחתון, והתחתון אז עוד למטה. כך מודדים בחלקים עד שמסיימים את כל ההר.

אותה.

חידושים:

- **שני מומחים:** כששני מומחים חולקים, מוזכר שסומכים גם על זקנים (שזוכרים את המסורת).

מומחה שריבה בתחום

דברי הרמב"ם:

אם מומחה מדד וריבה בתחום (עשה את התחום גדול יותר ממה שחשבו קודם), סומכים עליו. "וכן אם באו שני מומחין למדוד את התחום, אחד אומר כך ואחד אומר כך – שומעין למרבה."

פשט:

כשמומחה בא ומוודד את התחום גדול יותר מהחזקה הקודמת, מקבלים את מדידתו. כששני מומחים חולקים, שומעים למי שמרבה (נותן מידה גדולה יותר), כי הולכים לקולא.

חידושים:

1. **קושיא קשה על לשון הרמב"ם:** איך אפשר ללמוד ש"ריבה בתחום" פירושו למעשה "בתחום של עיבורה" (שהוא הגדיל את העיבור של העיר, לא את התחום עצמו)? זו דרך לימוד בעייתית שבה קוראים ברמב"ם הפוך ממה שכתוב מפורש.

2. **ניתוח:** האם מומחה חזק יותר מחזקה, או שהמומחה טוב רק להקל? המסקנה היא שמקבלים לקולא בשני הכיוונים – במומחה כנגד חזקה, ובשני מומחים כנגד אחד. זה מוכח מכך ששני מומחים שומעין למרבה – ברור לקולא.

3. **סברא:** החזקה עצמה נובעת גם ממומחה קודם שמדד פעם. אז זה כמו מומחה אחד כנגד מומחה אחר, והולכים לקולא.

ובלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר

דברי הרמב"ם:

המומחה לא יכול להרבות יותר ממדת אלכסון העיר. "שמה הראשון מקרן אלכסון של עיר מדד אלפים, לפיכך מיעט מדותיו, ונמצא צלע התחום פחות מאלפים." האחרון מודד "אלפים מצלע המדינה" (מהצד, לא מהפינה). "לפיכך אמר רבי זירא: אחרון יוסיף אפילו כחמש מאות ושמונים בקירוב."

פשט:

צריך למדוד 2000 אמה מצלע (צד) העיר, לא מהפינה (אלכסון). אם המומחה הקודם מדד מהפינה, יוצא תחום קטן יותר (כי האלכסון של העיר "צורך" חלק מה-2000 אמה). המומחה החדש שמוודד נכון מהצד יכול לכן להוסיף עד כ-580 אמה (ההבדל בין אלכסון לצלע).

חידושים:

1. **עם ציור:** כשמוודדים מהפינה (אלכסון) של העיר, התחום נעשה קטן יותר כי חלק מה-2000 אמה הולך על האלכסון של העיר עצמה.

כשמוודדים נכון מהצד, יוצא יותר.

2. **"ויוצאים אלו שלום על אלו"** – מניחים שהמומחה הקודם לא היה "משוגע", אלא הוא פשוט חישוב מהפינה במקום מהצד. זה התירוץ למה מתיירים למומחה החדש להרבות.

3. **הדגשה:** ההלכה של מומחה לא מדברת על ריבועים מסובכים, אלא על **שאלה בסיסית פשוטה:** כמה רחוק זה מהעיר?

נאמנות על תחום שבת – עבד, שפחה, גדול על קטנותו

דברי הרמב"ם:

"אפילו עבד, אפילו שפחה" יש להם נאמנות לומר "עד כאן תחום השבת." גם "גדול" נאמן "לומר: זוכר אני שעד כאן היינו באין בשבת כשהייתי קטן."

פשט:

מאמינים אפילו לאנשים שאינם מומחים – עבד, שפחה – כשהם אומרים היכן התחום מסתיים. גם מבוגר שמספר מה ראה כילד נאמן.

חידושים:

1. **הבדל ממומחיות:** כאן לא מדברים על כך שהם מודדים (מומחים), אלא שהם זוכרים מה נמדד פעם. זה דין נאמנות, לא מומחיות.

2. ****גדול בגדלותו לומר מה שרא**

ה בקטנותו: בדאורייתא הוא לא היה נאמן על מה שראה כקטן. אבל במדרבנן** כמו תחום שבת – כן.

כלל: לא אמרו חכמים בדבר זה להחמיר אלא להקל

דברי הרמב"ם:

"וסומכין על עדות זו בדבר זה, לפי שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל."

פשט:

כל הדינים של תחום שבת (אלפיים אמה) הם מדרבנן, לכן הולכים לקולא בכל הספיקות.

חידושים:

1. **כל הפרק (פרק כ"ח)** הוא למעשה אוסף של קולות הנובעות מכך שתחום שבת (אלפיים אמה) הוא שיעור על פה מדברי חכמים.

2. **נפקא מינה:** אם הייתה שאלה של **שיעור י"ב מיל** (שהוא דאורייתא לפי כמה שיטות), היינו מחמירים. למשל, במבליע – היינו אומרים שצריך להבליע, מה שהיה יוצא להקטין את מה שמותר ללכת. אבל ספק אם זה אפשרי מעשית בשטח כל כך גדול.

סוף פרק כ"ח – השיעור מסתיים עם ההערה שעכשיו יודעים תיאורטית איך לחשב תחום מנוחה, אף על פי ש"אנחנו לא מומחים".

תמלול מלא

רמב"ם הלכות שבת פרק כ"ח – מדידת התחום שבת

הקדמה לפרק

דובר 1:

השם, אנחנו מחזיקים בסוף. אנחנו כבר הולכים ללמוד הלכות יום כיפור, אנחנו כבר הולכים ללמוד דברים קדושים אחרים. אנחנו עוד נלמד עירוב קודם.

לפני שאנחנו הולכים לשיעור, אנחנו רוצים להודות לאלה שתומכים בשיעור, ובראש ובראשונה, הספונסר של השיעור, הוא הידיד ר' יואלי לייבי ורצברגר. שזכות התורה תגן עליהם כולם. טוב מאוד.

יסודות של תחום שבת

טוב. אנחנו הולכים ללמוד רמב"ם הלכות שבת, הפרק העשרים ושמונה. ברוך השם, אנחנו כבר מחזיקים רק בסוף. הפרק הולך לדבר עוד הלכות לגבי תחום שבת, איך מודדים תחום שבת. למרבה הצער, אנחנו כבר מחזיקים בסוף. זה כבר כמעט נגמר מכל ההלכות המעניינות של שבת. ברוך

העיר. ועוד יש את הקולא הגדולה יותר לכאורה, שזה מתבאר בעצם מה זה התחום סביב העיר, יש את הדין של ריבוע העיר. אומרים שתחום הוא תמיד מרובע. תחום הוא מרובע. תחום לא הולך עגול, עיר עגולה. מחזיקים תחום מרובע, וכן הלאה. אחר כך יש פרטים ודינים שונים שצריך ללמוד מזה. אבל תחום הוא כמו מרובע סביב העיר של אלפיים אמה מכל צד. העיר נחשבת כאילו אנחנו תמיד בערים מרובעות. התחום מתחיל תמיד מחוץ לעיר, ויש מרובע, עיר מרובעת. לכל עיר יש מרובע סביבה בזה. הלכות לגבי תחום שבת. אולי זה משפט ברור, זה הגיוני.

אחר כך יש פרטים שונים, איך מודדים, מי המודד, שאלות כאלה. אבל זה העיקר, אני מתכוון כך הסתכלתי על זה. כמו ששבת, תחום שבת אומר שלעיר יש סביבה שטח מסוים שנקרא תחום שבת. מגרשי עיר למדנו, זה בא משם בעצם. אולי גם המגרש יש לו מרובע כזה בעצם.

דיון: תחום שבת – דין בעיר או דין באדם?

דובר 2:

כן. מה שאתה אומר שתחום שבת הוא דין בעיר, חבר אתה אומר, יכול להיות שזה לא דווקא. הדיבור הוא שאדם לא יהלך יותר מחוץ למקומו. אלא מה אז, בעיר המקום שלו הוא כל העיר נקרא מקומו של אדם, ומחוץ לעיר לאדם יש רק ארבע אמותיו.

דובר 1:

כן, זה אותו דבר.

דובר 2:

לא, זה לא.

דובר 1:

הרמב"ם הסביר, "אל יצא איש ממקומו", הוא לא מתכוון ממקומו, אלא מעירו. אמת. אבל זה דין בעיר.

דובר 2:

אמת. אתה צודק, שאם אין לו עיר, אז אין לו, אז יש לו רק...

דובר 1:

אוקיי, אז הולכים ללמוד את זה.

הלכה א': בית דירה שיצא מן המדינה

דובר 1:

סעיף א', אומר הרמב"ם כך: "כל בית דירה שיצא מן המדינה". מה קורה כשיש בית דירה, בית שגרים בו? הוא מכניס את המילה "דירה". אנחנו רואים שבית שיש לו עוד קשר לעיר, נקרא עוד חלק מהעיר, צריך להיות בית שגרים בו. כל בית שגרים בו "שיצא מן המדינה", שנמצא מחוץ למדינה, הוא כך. מאיפה יודעים? השאלה היא כך. ממתי מחשבים שהעיר נגמרה, ומשם יש עוד את השבעים אמה?

הסבר: השאלה של איפה נגמרת העיר

אז תן לי להבהיר קצת, כי לכאורה יש הלכה לפני זה שהרמב"ם לא אומר, שכשאתה כבר שואל את השאלה יש תשובה לשאלה קודמת שדילגנו עליה, כאילו. יש עיר, איפה נגמרת העיר בעצם? זה ידיעה, ההלכה היא הנחה שאני יודע איפה סוף העיר. רק קורה שיש בית שנמצא מחוץ לעיר. כלומר, אם יש עיר אפשר לשאול שאלה כזאת.

אנשים היום יותר מסופקים בזה, או פרקטית נוגע לתחומין. כלומר, מה בכלל עושה את העיר? אם כל העיר היא הרבה שטח, היום גרים מאוד מפוזרים. כן, אולי פעם גרו יותר צפוף וכו'. אם בין כל בית יש שבעים אמה, איך הוא כותב מה שהולכים ללמוד? מילא, שזה מחוץ לעיר? לא אומרים שזה מחוץ לעיר, יש עיר כזאת. מה הגדר עיר עצמו לא עומד בהלכה. ההלכה מתחילה, אחר כך יש דירה, הדירה יוצאת מן המדינה, כאילו אפשר לצרף אותה.

כמו שלמדנו בפרקים הקודמים לגבי המצווה של תחום שבת, שיש מצווה דאורייתא לא לצאת רחוק מדי מהעיר. כמה זה רחוק מדי? האמת שהשיעור האמיתי היה שנים עשר מיל. האם זה עצמו דאורייתא, כך לא לגמרי ברור. הרמב"ם אומר שמשמע שכן. מאוד ברור. זה היה הדאורייתא. אבל יש איך אנחנו לומדים את זה. ואנחנו בוודאי עשינו גדר שלא להלך יותר מאלפיים אמה.

ועכשיו למדנו בפרק הקודם הלכות שונות של מה קורה אם אדם הלך רחוק יותר מהאלפיים, ובאילו מקרים נותנים לו ללכת הלאה, וכן הלאה, אם הוא הלך.

נושאים של הפרק הזה

כאן, בפרק הזה, אנחנו הולכים ללמוד הלכות מעניינות לגבי איך מודדים את האלפיים אמה לכל רוח. כי יש הרבה פעמים שאלות שונות איך מודדים.

שאלה אחת היא, איפה נגמרת העיר? הרבה פעמים אין גבולות ברורים של העיר, אלא חושבים שהעיר נגמרת, אבל רואים עוד בית, עוד בית, שיש להם עוד קשר לעיר. זה נושא אחד.

הנושא השני הוא, איך מודדים כשיש הר? האם מחשבים רק כמה רגל יש על מה שאנשים יכולים להלך או על מה שאנשים יכולים לגור, צריך לחשב את כל ההר למעלה ואת כל ההר למטה. אבל אולי היה חשבון לומר לא, הר, זה משהו להסתכל על ההר כמו דבר נוסף, וצריך לראות כאילו היה שטוח, איך אדם היה יכול להלך. יש את הסוגיא איך למדוד את זה.

ואחר כך יש את השאלה של מי יכול למדוד? איך מאמינים? אם אחד, אם מקובל שכך וכך הוא שם ושם הוא התחום אלפיים, למי אפשר לסמוך ולמי לא? אלה ההלכות שהולכים ללמוד בפרק הזה.

יסוד: תחום שבת הוא דין סביב עיר

דובר 1:

כן, אז בואו אני אגיד את הנוסח שלי. לכאורה יש לזה קשר, כל הסוגיא, עם זה שתחום שבת הוא סביב עיר. כאן מתחילה השאלה. כלומר, אם אחד נמצא במדבר, בבקעה נקרא זה בדרך כלל בהלכה, אז לא מתחילה שום שאלה. מודדים אלפיים אמה מאיפה שהוא נמצא בדיוק. כך נראה ברור, כשאין שום עיר, אין את כל ההלכות האלה, לא צריך להיות עיר. אבל בדרך כלל תחום שבת, תחום השבת הרגיל, הוא הלכה של עיר. כלומר, יש עיר, וסביב העיר יש תחום שבת.

דובר 2:

לא, כי כך היא דרכו של עולם, רוב הפעמים, אנשים שרוצים לדעת תחום שבת הם אנשים שהולכים מהעיר.

דובר 1:

לא, כי תחום שבת הוא דין של סביב העיר. זה עיקר ההלכה. במקור, תחום הוא סביב עיר. תחום הוא לא להיפך, זה שיש אדם שהוא יכול ללכת אלפיים אמה כשהוא לא בעיר, זה קצת חידוש. ואפילו אז אומרים אלפיים אמה, אבל עצם תחום הוא דבר של סביב עיר. כמו שלמדנו, בעיר מותר ללכת כמה שרוצים, מחוץ לעיר יש תחום. אבל תחום הוא בעצם כמו חלק מעיר. לעיר יש תחום שבת סביבו.

הסבר: ההלכות של הפרק הזה

אז לכאורה, כל ההלכות שהולכים ללמוד קשורות, אחת, כמו שאתה אומר, איך נגמרת העיר, אבל זה צריך הרבה יותר מזה. זה צריך כללים שונים, אפשר לקרוא להם קולות אם אתה רוצה, אפשר לקרוא להם קולות. שלא מחשבים מכל בית, מכל מקום בדיוק מה שנמצא מחוץ לעיר אלפיים אמה, אלא זה כמו דין סביב העיר. סביב העיר עושים משהו כמו תחום, כאילו מרובעת. כך אפשר להבין שזה לא סתם קולא בעולם, כי הולכים לראות ריבוע העיר ואופנים אחרים שמוסיפים לכאורה. הרעיון הוא, סביב העיר בא תחום שבת, את זה אנחנו הולכים ללמוד.

בערך דילגת על קולא גדולה אחת שלמדנו. יש את השאלה של איפה נגמרת עיר? אנחנו הולכים ללמוד בדיוק הלכות איך מחשבים את הבית האחרון של

לעיר אלפיים אמה לכל רוח, מודדין, מחשבים אחרי הבית, חוץ מבית דירה זו מחשבים אחרי הבית עוד אלפיים אמה לכל רוח.

חידוש — שרשרת בתים

אוקיי. הלאה, אז בית זה קרוב למדינה בשבעים אמה. עכשיו, תן לי לומר, לא רק שאפשר בית אחד מצטרף למדינה, יכול להיות שורה שלמה של בתים כאלה, כל זמן שכל אחד מהבתים לא רחוק מהבית הקודם באותו שיעור, אפשר לצרף אותם. אז מה שאמרת שלעיר יש כרפף, לא רק לעיר, כלומר, יכול להיות שבמקור זו הסברא של ההלכה, אבל למעשה בסוף, יש שיעור כזה, כל דבר בתוך שבעים אמה ושיריים נעשה חלק מהעיר, וזה מקבל עוד שבעים אמה ושיריים לבית הבא ולבית הבא. אין הבדל כמה רחוק זה הולך.

דיון: למה צריך בית סאתים בין בתים בעיר?

דובר 2:

אוקיי, זה הגיוני גם בשכל פשוט, כי אם זה לא רחוק מספיק מהעיר, זה עוד חלק מהעיר.

דובר 1:

כן, אבל אם זה חלק מהעיר זה עושה עוד, יכול להיות המשך לספור עוד מאוד מאוד רחוק. מזה חוזרת השאלה שלי שאמרת קודם, כביכול עיר עצמה נעשית עיר לא היית צריך בית סאתים בין הבתים, מבין את השאלה שלי?

דובר 2:

לא, זה לא חצר אחורית, לא מדברים על שום חצר אחורית, זה הבית אחרי החצר האחורית, אבל לא, זה עצמו נעשה חלק מהעיר ואחר כך הוא מקבל את החצר האחורית, זה מה שהוא אומר.

המשך — שורת בתים

דובר 1:

כן, הוא אומר, מה קורה שלא בית אחד ליד שבעים אמה ליד העיר, וממילא העיר מקבלת את השבעים אמה, אלא מה קורה, כמה בתים כאלה. בית א' קרוב למדינה בשבעים אמה, ומהצד השני יש בית שני, עוד בית, קרוב לבית ראשון בשבעים אמה. ועוד יותר רחוק, בית שלישי גם קרוב לבית שני בשבעים אמה, וכך זה ממשיך. וכן הלאה והלאה כמה ימים. הרי הכל כמדינה אחת, כל עוד יש עוד בית בשבעים אמה זה נקרא עוד חלק מהעיר. וכשמודד, מודד מחוץ לבית האחרון.

תרגום לעברית

כל עוד אין בין בית אחד לשני יותר משבעים אמה ושני שלישים, יכול להיות שמקל אחד בולט מעיר למשך שלושה ימים. מה זה אומר בורגנין, הגמרא אומרת שלפעמים עושים את זה בכוונה, אנשים צריכים לגור נראה, אבל כדי שלא יהיה תחום שבת, ואז מותר ללכת עד שם, ותחום שבת מתחיל אחרי כן. נכון? גם כל הריבויים שאנחנו הולכים ללמוד, הולך להתארך אחר כך, לכאורה.

סברא — דעת ושבתה

צריך לומר שזה כמו קצת סברא, שמסתכלים על תחום שבת שהמקום שהאדם חושב שם תהיה שבתה בשבת, ואדם חושב תמיד שבעיר הוא יכול לישון בכל מקום בעיר. אני לא יודע, זה דבר שאולי קודם היינו צריכים לראות. שאדם סומך דעת שבעיר הוא יכול לישון, וכל מה שמחובר לעיר עדיין דעתו עליו. דעת קשורה לשבתה, כמו בעירוב תחומין ודברים כאלה, או מה שלמדנו קודם אתמול שצריך להיות דעת שיהיה העיר, כי עיר היא עיר, זה כמו צירוף לעיר. כך הייתי חושב.

שיעור בית דירה — הלכה ג

ואיך אומר הרמב"ם, בית הדירה שמדברים יש לו שיעור. ושיעור בית דירה זה ארבע אמות על ארבע אמות או יתר, שלא יהיה קטן מארבע אמות על ארבע אמות. אם זה לא כך, זה לא בית, זה איזה בקתה או משהו כזה.

מה נחשב כבית דירה לצירוף

אבל נראה שיש אולי חילוק, בית הדירה צריך להיות מסיבה כלשהי לא ממש חלק מהמדינה. אם היה חלק מהמדינה, לא מתחיל החידוש. באמצע עיר יכול להיות שטח ריק של יותר משבעים אמה, זה לא החידוש. אם זה בסוף העיר, ושם יש אולי בית קטן שאנחנו שואלים מי גר אותו יהודי, והוא גר קצת בחוץ, אז לומדים את ההלכה. אתה מסכים? נכון.

אבל זה גם בטח לא אומר שהעיר מתכוונת לשם, למשל אחד אומר איפה נגמר השם הייחול ואיפה מתחיל השם האחר. זה גם לא. העיר מתכוונת סתם שם שיש משהו מסוים יותר אנשים גרים ביחד, יש לזה אופי מסוים, אני יודע, יש... מה שלא יהיה עיר נקראת. כאן מדברים מה קורה על בית שהתרחק מהעיר, מאיפה שרוב גרים. מה שקוראים היום טאון אופ הייחול למשל, סתם יכול להיות שטח גדול שריק, שהוא בעצם חוות, אני לא יודע מה, יער. אבל יכול להיות שיש משהו כזה שהוא מדינה, אני לא יודע בדיוק מה זה היה נקרא.

דובר 2:

לא, לכאורה מאיפה שהאנשים גרים בצפיפות... כלומר, אם אחד מוקף במספר ערים, אבל זה הכל עיר אחת ליד השנייה, מחשבים עוד את כל הערים. עוד בכל מקום שמיושב מתחילים אז לחשב על פי ההלכה. אמן.

דובר 1:

אוקיי. כן.

נראה, יש דין כזה של חומה, יש כמה הלכות של עיר שחוץ מההלכה של היוצא. היום זה מאוד שונה לכאורה, כי אנחנו גרים אחרת. מקומות כמו לייקווד, מונסי, שאנחנו גרים מאוד מפורזים, נעשית הרבה יותר שאלה גדולה שצריך להכריע איפה בכלל יש עיר.

דובר 2:

נכון. כמו בהרים, כן. בעיר, בברוקלין, אין שום שאלה, כל הדבר הוא עיר גדולה אחת. פשוט, אם כי אולי אחד יכול לטעון, הוא אומר ברור, אפילו זה נינוה. ניו יורק כנראה גדולה יותר מנינוה הייתה. כן. כן.

ההלכה: שבעים אמה ושני שלישי אמה

דובר 1:

אז כבר, "כל בית דירה שיוצא מן המדינה", שליד העיר, עד מתי מחשבים אותו עוד כאילו הוא חלק מהעיר, וצריך להתחיל לחשב את האלפיים אמה אחרי הדירה? אז כך, אם הוא רחוק מאוד מהמדינה, לא מחשבים אותו עוד לצרף למדינה. למה זה רחוק? מה זה הריחוק? אמרו חכמים כך, "אם יש בינו ובין המדינה שבעים אמה ושני שלישי אמה", שבעים ושני שלישי אמה, "שהוא צלע בית סאתים המרובעת", שזה הצלע... מה זה? הצלע כלומר האלכסון.

והם למדו קרפף, כלומר למשל נותנים קרפף לעניים, למדו שמידה מינימלית של משהו כמו שטח ריק, או שטח שאפשר לזרוע, נקרא בית סאתים. כן? למדו לגבי דינים של היקף לדירה. אז זה הגיוני, היקף לדירה, זה השיעור שהם התייחסו אליו. ובית סאתים למדו בהרבה הלכות, כשהולכים מסביב זה קצת יותר ארוך. אז מפינה אחת לפינה השנייה, נקרא הצלע האלכסון, הוא... זה בית סאתים, חמישים על מאה, אז האלכסון כתוב כאן הוא שבעים ושני שלישי.

הסבר: בית סאתים — "החצר האחורית" של עיר

יש דין שעיר מקבלת בית סאתים. כמו שלכל עיר יש דין שהעיר מקבלת כמו חצר אחורית, כמו שחצר אחורית היא עוד חלק מהבית. העיר מקבלת משלה כמו חצר אחורית שהיא עוד חלק מהעיר.

אם יש בית שעוד בשטח, פשוט שהבית עוד קרוב לעיר. השטח הוא השבעים אמה ושיריים, שיש לזה חשבון למה זה כך, כי יש לזה קשר לדין שסביב עיר יש בית סאתים מרובעת, ואם זה לא מרובעת יצא שיעור של שבעים אמה. אז בית מצטרף למדינה ונחשב ממנה, הבית נחשב כאילו הוא עוד חלק מהעיר, כאילו הוא חלק מזה, וכשמודד אלפים אמה לכל רוח, כשמודדים

דובר 1: עכשיו הולך הרמב"ם לומר מה פירוש עיר. בית כבר אמר את השיעור, צריך להיות שיעור של ארבע אמות על ארבע אמות, אבל הוא אמר "בית דירה", בית שגרים בו. עכשיו הוא רוצה לומר, מה קורה אם זה לא ממש בית שגרים בו, אלא משהו יותר מזה?

בית הכנסת ובית המדרש

וכן, מה קורה עם **בית הכנסת ובית המדרש שיש בו דירה לחזונים?** מיד רואים אנחנו במילים שבית הכנסת עצמו... מדברים כאן דווקא על בית דירה. אם יש בית מדרש או דבר כזה רחוק מהעיר, זה לא בית דירה. אולי זו נפקא מינה, יכול להיות עניין שבניינים מסוימים עשו אותם מחוץ לעיר, ולכבוד זה לא מסתכלים עדיין כאילו זה חלק מהעיר. הפירוש היום עושה את זה, למשל, יש את העיר, ואחר כך יש לאן שנוסעים עם מכונית לאזור התעשייה סביב העיר, משהו כזה. זה עדיין לא עושה את זה לעיר. אבל אם לעיר יש עמה, לבית הכנסת יש אצלו בית דירה לחזונים, השמש של בית המדרש גר ליד בית המדרש, יש שם בית דירה.

בית עבודה זרה, אוצרות, גשר, קבר

ועכשיו הוא אומר, אין זה קשור דווקא לבית כנסת יהודי, אלא יכול להיות **בית עבודה זרה שיש בו דירה לכומרים.** מעניין, כי אומרים, יודע, יש את ההלכה שלא לעשות סימן לבית עבודה זרה. אוקיי, בית עבודה זרה שיש בו דירה לכומרים. או כמו **אוצרות**, למישהו יש מקום של מחסן, מקום אחסון, שיש שם דירה שגר שם המנהל וכן הלאה. או כמו **גשר**, או כמו **קבר שיש בהם דירה.** יש את היהודי של חברה קדישא שיש לו דירה ממש ליד בית הקברות, או שהגשר יש לו שומר שגובה את הכסף וגר שם. כל הדברים האלה, מאחר ויש שם בית דירה, עושה את זה גם כמו בית שקרוב לעיר.

שלוש מחיצות שאין להם תקרה

ועכשיו הוא אומר הלאה, עוד משהו שיכול להיקרא עיר. הוא אמר בית, בית הוא בדרך כלל בית עם קיר, עם גג, עם הכל. אבל הוא אומר לא, יכול להיות אפילו בית חלש יותר. **שלוש מחיצות שאין להם תקרה**, שאין להם גג, **אבל יש בהם ארבע אמות על ארבע אמות**, ולכאורה הוא מתכוון שמישהו גר שם, כן? מדברים הרי, כן.

דובר 2:

כי במקרה הזה זה אולי לא בית.

דובר 1:

אוקיי, אני לא נכנס לחשבונות עכשיו.

דובר 2:

הוא ישן שם שנה שלמה.

דובר 1:

מקום שאדם, הוא לא מחשב, אבל זה לא מקום שראוי לדירה, צריך להיות בית דירה.

דובר 2:

כן, אתה מסכים, אבל הראוי לדירה, למשל, השומר של האוצרות, אני לא יודע מה, בית דירה לא אומר שאדם גר שם.

דובר 1:

יש לפעמים כמו בוצר, כשהוא הולך לזרוע את שדהו, יש לו שם איזו בקתה שהוא ישן בה. זה כבר בנוי בשבילו, אבל הוא הולך לשם רק שבועיים בשנה שהוא ישן שם. לא שהוא ישן שם בדרך כלל. אני לא מאמין שאדם ישן... החזן אולי מבית הכנסת ישן כל יום שם, אבל הבורגנין בשלוש המחיצות, זה מקום שהשומר, כשצריך ללכת לשם פרוץ, שלמדנו על מחיצות על מזרחים, יש לו שם איזה מקום שהוא יכול להשתמש. זה לא סתם אוצר, יש בזה קצת דירה.

דובר 2:

הבורגנין, בורגנין פירושו שומרים. בשדה יש בקתה שהשומרים יגורו בה.

בית הבנוי ביים

דובר 1: כי בית הבנוי ביים, או בית הבנוי בתוך היים, זה הרי מגדלור למשל.

דובר 2:

מה נכנסים? מי הולך לים?

דובר 1:

אני לא מאמין ביים, בתוך היים. בתוך היים זה הרי בתוך היים.

דובר 2:

זה איזה חנות?

דובר 1:

אה, יש איזה אי ממש ליד העיר, שיש מיים, יש במים אי, ועל האי יש אכסניה, זה... יכול להיות גם כמו נמל, אני לא יודע מה עושים... האניות נכנסות. אוקיי.

אבל זה מעניין, וגם ביים מחשבים את זה. שיהיה התחום, כאן מדברים אוקיי, שהתחום הוא הרי כחוט המקיף. זה אומר, בדרך כלל לא היינו מחשבים את היים בעיר, היינו מחשבים את היים בחוץ. אבל אם ביים יש דירה, מחשבים, הולכים להתחיל לחשב את האלפיים אמה מאחרי היים.

מערה שיש בה בית דירה

דובר 2:

וכתוב מחיצה שיש עליה תקרה, או שלוש מחיצות מספיק בלי גג, אם בנו תוספת למערה, זה לא סתם הוא גר במערה. זה אומר, הוא צריך להיות לו איזה...

דובר 1:

מה אתה אומר? הוא גר במערה עצמה זה לא מספיק.

דובר 2:

לא, יכול להיות הוא גר בזה, אבל סתם מערה, יש לך כאן עשרות מערות, אני לא יודע איפה, ליד ההרים. זה שאדם גר לא עוזר לנו.

דובר 1:

לא, בכלל לא. אם יש מישהו שישן בבית מדרש עובד... עובד אורח, זה לא עוזר שלא לישון שם. נכון, אז כדי לבנות בניין צריך להיות מישהו שגר שם.

דובר 2:

כאן אתה רואה שהמערה צריכה גם להיות לה איזה מבנה.

דובר 1:

נכון, כי אתה אמרת שצריך להיות בניין.

דובר 2:

זה לא בניין.

דובר 1:

לא, אבל כתוב כאן שאדם יכול לישון אפילו במערה, אבל זה לא בניין.

דובר 2:

אבל בניין לא צריך להיות סתם, הוא בנה דלת, אני לא יודע, הוא בנה איזה רצפה, איזה...

דובר 1:

לא, אבל כתוב "ויש בה בית דירה", בפנים גרים.

דובר 2:

בפנים זה אוקיי, הוא בנה תוספת, אבל צריך לדעת לבנות. אני מתכוון לומר שלא דווקא שהוא גר במקום חיצוני, הוא גר במערה, אבל הנקודה היא ש... מבין מה אני אומר? הנקודה היא שהוא בנה שם משהו.

דובר 1:

בקיצור, כל אלה...

חוט מתוח — איך הבית מצטרף**דובר 2:**

וכל הדברים שמצטרפים לעיר, אם היו בתוך שבעים אמה ושיריים, אם היה בתוך שבעים אמה ושיריים מהעיר, ומוסיף הבית היוצא, מהבית שיוצא, רואין אנו אותו, רואים אנחנו אותו, זה הרי התירוץ לשאלה שלי, כאילו...

דובר 1:

מה חסר החוט המושך? למה הוא לא אומר כאילו זה חלק מהעיר?

דובר 2:

לא, לא, תראה מה יוצא חידוש גדול: לא רק כנגד הבית יש אלפיים אמה, כנגד כל המדינה.

דובר 1:

אה, זה נעשה ריבוע. עושים ריבוע גם מאחרי הבית.

דובר 2:

הממ, הריבוע הוא מהקהילות הבאות, אבל עכשיו נעשה שהבית עושה רחב יותר את כל העיר קהילה.

דובר 1:

לא, מוסיף הבית רואין כאילו חוט מתוח עליו ומודדין כל המדינה חוץ לאותו חוט אלפים אמה. מבין למשל את התמונה שהוא מראה? עזור לי.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אז יוצא למשל ככה, אם המדינה, אם יש עיר שיש לה באמת את כמה ימים מלוכה של...

הלכה: כל שאינו מצטרף לעירוב אינו מצטרף לעיבור**דובר 1:**

זה הכל אומר זה בתוך האלף אמה. זה אומר, אוקיי, בתוך שבעים אמה ושיריים, אבל אפשר לעשות חבילה מהם. אז... נכון.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אומר הרמב"ם הלאה, אבל לא את כולם אפשר לחשב. "כל שאינו מצטרף לעירוב, אינו מצטרף לעיבור". זה בעצם ההיפך מהדברים שהוא אמר עכשיו. כמו שאמרת להיפך, הדברים שאינם... כל שאינו מצטרף לעיבור, זה לא חלק מהעיר, אפילו אם זה בתוך שבעים אמה ושיריים, לא מחשבים את זה בחוץ, אלא מחשבים את האלפיים אמה מהעיר עצמה.

דובר 2:

הממ.

דובר 1:

אז ככה, "שתי מחיצות אין להם תקרה, אף על פי שדרין בתוכן". שתי מחיצות שאין להן גג, אפילו אם גרים שם... אפילו איך שגרים צריך להיות או שלוש מחיצות, או שתי מחיצות עם גג.

דובר 2:

הממ.

דובר 1:

"והגשר, והקבר, ובית הכנסת, ובית הזורע, והאוצרות". כל הדברים האלה שחישבנו, זה לא בדרך כלל בית. למשל, זה אוצרות, או זה גשר או קבר. אמרנו, אבל אם מישוהו גר שם, למשל בית הכנסת יש לו חזן, או בית הזורע יש לו כומר, זה נעשה בית דירה. אבל אם הדבר אין לו בית דירה...

אפילו זה מקום, זה בניין, זה מקום שאנשים הולכים. אפילו גן שאדם גר כן שם, כמו שאמר, צריך להיות לו בית דירה, צריך להיות איזה חדר לשומר.

דובר 2:

נכון.

דובר 1:

זה חידוש לאנשים, כי אדם היה חושב, לבית כנסת הולכים כל יום מאות אנשים, למה תחשב אחרת איזו חורבה קטנה בצד השני? אבל הדבר הוא, צריך להיות לו בית דירה.

דובר 2:

הממ.

דובר 1:

"והבור, והשיח, והמערה". אחרת ממה שאמרנו מערה שאם יש לך שם איזה מבנה, מחשבים כן. מקום שאדם יכול לגור, בור או מערה, או שיח עם מבנה מוארך, כל צורה של באר או מערה. או שובך שיונים גרות, מה היה רובר מין?

דובר 2:

אוקיי. אני מבין ששובך שייך לאנשים, אז זה כמו חלק מהעיר הייתי יכול לחשוב אולי.

דובר 1:

אולי פשוט ממש זה קטן מאוד. לא כמו שגרים בשובך, זה לא כמו בית, זה צורה קטנה של בית.

דובר 2:

לא, מה זה אוצר?

דובר 1:

שם האדם מחזיק את היונים שלו, הוא מסתובב שם, אבל הוא לא גר שם. בית שבספינה, או אחרת ממה שאמרנו בית שבים, זה כשזה ממש בנוי וזה על אי קטן. אבל מה קורה כשהבית על ספינה? אפילו הספינה עומדת חונה ליד העיר, אבל זו ספינה, ספינה היא דבר שזז. ממילא אני לא יכול לחשב את הספינה כי היא עומדת עכשיו כאן שזה חלק מהעיר. אפשר להבין, למשל למישהו יש קרוואן וזה חונה ליד העיר, זה לא יהיה חלק מהעיר, אחרת מבית. כל אלו וכיוצא בהם אינן מצטרפין עמה. אוקיי. לא נחשב, לא מחשבים ביחד עם העיר, אלא צריך לחשב אלפיים אמה מהעיר עצמה. למה? כי זה לא בית דירה, נכון? זו ההלכה.

הלכה: שתי עיירות סמוכות**דובר 1:**

עכשיו צריך ללמוד, מאחר ועכשיו אמרנו שהשיעור של שבעים אמה ושיריים מחבר בתים לעיר, אולי זה יכול גם לחבר שתי ערים. לא רק בתים, אלא גם שתי ערים. אני יכול לחבר שתי ערים, ושתי הערים ייקראו כמו מדינה אחת, ויקבלו אלפיים אמה לכל רוח מסביב לשתי הערים.

אז ככה, היו שתי עיירות זו סמוכה לזו, אם יש ביניהן מאה וארבעים ואחת ושליש, זה פעמיים שבעים, פעמיים שבעים פלוס, כן, יוצא מאה ארבעים ואחת ושליש, ושלוש האמות שנותנים כדי שיעור שיהא יוצא שבעים אמה ושיריים לזו, שבעים אמה ושיריים לזו, אז אז מלבד שבעים קרפף, מחשבים את שניהם כעיר אחת, כי שני קרפפות הערים, אה, לא קרפפות הערים, שני קרפפות הערים מחברים אותם, ונמצא כל עיר מהלכת את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה. זה אומר, כאן רואים כן מה שאמרת, שלעיר בעצם יש כמו קרפף, ובגלל זה, אם יש בתים ביניהם, אז זה עוזר, ואפילו אם יש עיר שנייה ואותה קרפף של העיר מגיע לקרפף של העיר, מתחברות שתי הערים והן נעשות עיר גדולה אחת ואפשר ללכת את כולה.

דובר 2:

כן.

הלכה: שלשה כפרים משולשים

דובר 1:

ועכשיו הולכים אנחנו ללמוד כשלוש ערים. כאן הולכים לצורך קולא גדולה יותר, כי כששתי ערים אחת ליד השנייה, יודעים איפה העיר האחת, איפה העיר השנייה, איפה השטח האמצעי. אבל מה קורה כשלוש ערים? יש גם על מה לדבר.

דובר 2:

נו, זה יותר מזה, נכון? הרמב"ם רוצה להוסיף הרבה יותר שטח.

דובר 1:

כן, הרמב"ם רוצה כאן להוסיף אפילו יותר. אני רק רוצה לעשות שאפשר יהיה לראות את התמונה.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אז ככה, היו שלשה כפרים משולשים, יש שלוש ערים שהן אחת... משולשים פירושו ככה, הן במשולש, זה פירוש המילה משולשים. הן במשולש, בדיוק, שתיים כמו שאתה רואה כאן, שתיים כאן מלמטה ואחת מלמעלה, כעין. זה הפירוש משולשים.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

וכאן זה הרי קשה יותר, כי כששלושה כפרים משולשים, יכול להיות בין אחת משתיים, והן לא כולן שלוש קרובות, אלא אם שתיים שהן קרובות, כן, אז ככה. מה שהרמב"ם עושה הוא, הוא עושה קולא גדולה. זה אומר, אם כל השלוש היו בתוך כמו הדין הישן, שבעים אמה ושייריים מכל צד, זה פשוט, נכון? זה לא חידוש. או אם שתיים מהן, שתיים הן עיר אחת והשלישית בחוץ. אבל הרמב"ם מוסיף כאן עוד חידוש.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

אומר הרמב"ם. מה עושים בשלושה כפרים משולשים? אני אומר לך, הוא מוסיף עוד קולא. ואם יש בינו לאמצעי בין כל אחד ואחד מהחיצונים אלפים אמה פחות מכאן. אומר הרמב"ם ככה, יש כמו השתיים שקרובות אחת לשנייה, כן, אלה מלמטה, ויש את העליונה, שהוא קורא לה החיצונים, זה אומר זו שהיא המשולש, הקצה השני של המשולש. הוא אומר ככה, כל עוד השלישית היא פחות מאלפים אמה, לא תחום שבת, תחום שבת שלם יכולה הקצה השלישית של המשולש להיות רחוקה מהשתיים הראשונות, ובין השניים החיצונים, כן, השתיים האחרות התחתונות בואו נאמר מהמשולש שלנו, יש פעמיים מאה אחת וארבעים, נכון? פעמיים שבעים, נכון, מאה שלושים ושמונה פחות שלישי, מאתיים שלוש ושמונים פחות שלישי, שזה ארבע פעמים שבעים אמה עם שני שלישים, כדי שיצא שכשמשתכלים, שיהיו כל אחד ואחד מהן בינו לאמצעי כשיעור אותה כאילו היא ביניהן. רואה עכשיו, מציג הרמב"ם ככה, תדמיין שהאמצעית נכנסה ביניהם, כמו שהוא עשה כאן בתמונה, רואים שהאמצעית נכנסה ביניהם, אז יוצא שהעיר, בין כל שתי ערים מותר הרי להיות מאה אחת וארבעים, וכאן יש עיר שלישית, הוא רק פשוט זו קצת, אבל הוא כאילו ביניהם, ממילא יוצא במקרה הזה נעשית כל העיר עיר גדולה אחת, הרי שלשתן כעיר אחת ומודדין להן אלפים אמה לכל רוח חוץ לשלשתן, כי כולן עיר גדולה אחת. למה השיעור אלפיים אמה? כי תחום שבת עצמו אומר שהוא קרוב. זה אומר, אלפיים אמה מספיק שתדמיין שאותה עיר נכנסה ביניהם כאן. מעניין מאוד.

דיון: השגת הראב"ד

דובר 1:

והראב"ד אינו מסכים עם ההלכה, כן, הראב"ד אומר שזו תוספת גדולה. איך הרמב"ם לקח ארבע פעמים שבעים אמה ושייריים? כי פעמיים הוא מבין, כי זו ההלכה, ההלכה של משולש אומרת שכל עיר מקבלת שלמה, יש לך פעמיים, אבל איך מגיעים לארבע פעמים?

דובר 2:

אהה...

דובר 1:

וטעות בידו. בקיצור, הראב"ד אינו מסכים עם ההלכה. אם זה יהיה נוגע למישהו למעשה, שיפנה לשולחן ערוך. אבל אפשר להבין קצת את הראב"ד, כי זה שהם שלוש, עושים אותם... אפשר לראות שאדם מסתכל עליהם.

דובר 2:

הראב"ד מה הריזונינג שלו להכניס את זה שבאמצע. עכשיו אותה עיר, כלום, מחברת את שתי הערים. אבל הראב"ד חושב, לא. עומדת העיר השנייה כאן.

דובר 1:

זו שאלה כנראה איך מסתכלים בגמרא, אבל זו ההלכה של העיר המשולשת. כלומר הראב"ד טוען שאפשר לעשות זאת, אבל אי אפשר עד כדי כך שיהיה ממש כתוב שם שיהיה פעמיים, ארבע פעמים השיעור.

דובר 2:

אוקיי.

דובר 1:

בואו נמשיך. זה יכול להביא קולות גדולות. למשל בקאנטרי יש לזה לכאורה הרבה מאוד פעמים עושים שאפשר להשתחרר מתחום שבת, כי קאנטריס הם... שם צריך להסתכל על מפה, להסתכל איך הרמ"א פוסק, האם הוא פוסק כמו הראב"ד או כמו הרמב"ם, כמו הראב"ד או השולחן ערוך.

הלכה: עיר שהוקפה ולבסוף יושבה

דובר 1:

טוב, הלאה. אנחנו הולכים ללמוד הלכה כזו. חקירה חדשה כביכול, חקירה מעניינת. זו חקירה האם אנחנו מחשבים עיר שיש לה חומה... עד עכשיו לא היה לנו שום דין לגבי חומה. בינתיים היינו מבינים שאם יש בית שבעים אמה ליד החומה, אפשר לחשב אותו כחלק מהעיר. עד עכשיו עמד שיש עיר, יש מחוץ לעיר את הבתים שאפשר לחשב. עכשיו אתה לומד שאלה חדשה: יש עיר, לעיר יש חומה. צריכים לדעת איפה נגמרת העיר, האם בחומה או בבתים. מבין? זו שאלה יותר בסיסית בעצם.

אומר הרמב"ם כן: עיר שהוקפה ולבסוף יושבה, עיר שקודם קיבלה חומה, קודם בנו את החומה, ואחר כך היא נתיישבה, מודדין לה מישובה, מודדים אותה מאיפה שאנשים גרים, לא מהחומה. כלומר, אם החומה רחוקה מאוד מהעיר, החומה לא אומרת לנו שמהחומה מקבלים אלפיים אמה. או להיפך, אם מישוהו גר מחוץ לחומה, הוא ייתן עוד בית ועוד מאמה מאותו בית והלאה. למה? כי העיר נעשתה עיר כשהתיישבו שם. העיר לא נעשתה עיר כשעשו את החומה.

אבל אם "יושבה ולבסוף הוקפה", קודם אנשים גרו ואחר כך בנו חומה, אז כביכול החומה

דיגרסיה: מדידת העיר – מחומה או מבתים

דובר 1: כן, כך זה נראה. מודים לחומרא, ושניהם זה עם לקולא ולחומרא. לכאורה כן, זה הדין של מדידה, איך נגמרת העיר, האם מהחומה, האם מהבתים. יש את ההלכה של ניקף לשם ישיבה, יש גם במסכת מגילה, כן, בבתי ערי חומה, יש שונות.

עכשיו, מה ה... אז המודים לחומרא מתכוון שאם יש... אז אתה מתכוון שזה לוקח את הקולא שאם יש בשבעים אמה עוד בית, יחשבו מאותו בית?

שמחשבים כמו צדי השמים, של העולם. אבל הנקודה היא שהולכים לאיפה שהמקום הרחוק ביותר של כל עיגול, ומכניסים את העיגול לתוך ריבוע, ומלבד זה יישאר אלפיים אמה מחוץ לכלל צד.

ומודדין חוץ מצלעות אותה מרובע אלפים אמה לכל רוח. מהזוויות שעשו את המרובע, מודדים אלפים אמה לכל רוח. **שנמצא**, מה הרווחנו כאן? **שנמצא**, יוצא שזה באמת ריבוע, מרוויחים, זה באמת כך, מרוויחים את הפינות. כלומר, שם שנגמר העיגול, ועוד יש כאן שטח שלם עד הריבוע, יש הרבה יותר מאיפה שאפשר לחשב את האלפיים אמה.

הלכה ז: משולשת, צלעות רבות – מרבעין אותה

וכן אם היתה משולשת, אם היא משולשת, **או שיש לה צלעות רבות**, או שיש לה הרבה זוויות, זה נניח כמו פנטגון, יש לה זוויות שונות יוצאות, אז לא מחשבים רק, כלומר בצד הצר של המשולש יוצא שאפשר רק ללכת הרבה פחות. אז **מרבעים אותה** גם אותו דבר, עושים אותה מרובעת, מחשבים אותה כמו שהעיר היא שם שהריבוע הוא. **אין לך אלא חומותיה חוץ מן הריבוע אלפים אמה לכל רוח.**

דיון: איך עושים את הריבוע?

אומר הרמב"ם, איך עושים את הריבוע? זה דבר מעניין, כי יש הרבה על איך אפשר לעשות את הריבוע. אם למשל אתה עושה את הריבוע בדרך הזו, יהיה כאן ריק. אם אתה עושה את הריבוע ככה, אתה מבין, אתה יכול לבחור הרבה מאוד דרכים איך לעשות את הריבוע. אז מה אתה אומר, עוזר לי שזה יעשה ריבוע? איך אני אעשה את הריבוע?

דובר 2: אתה אומר שזה הצד הרחב יותר.

דובר 1: משולש אין צד רחב יותר, י? וזו להיות שהכל בדיוק כל כך רחב. זה מחייב שכאן שווה וכאן יש ריק, או אולי אני אקח כאן.

התשובה היא, התשובה היא שמחשבים את זה בריבוע העולם. זה מעניין, כי כל העולם צריך לעשות את הטריק של לרבע את העיגול, כי העולם לא מרובע, העולם עגול. אבל תמיד יש את ארבע כנפות העולם, מחשבים אותו כמו ארבעת הצדדים, מוסיפים. צד דרום הוא עגול ולא זה לא מספיק רחוק שזה יעשה הבדל בעיר בדרך כלל. ריבוע כן, זה עושה הבדל של אינץ', לא הבדל.

ושיעור זה מרבעין בריבוע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנה משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכוונת כנגדה. עושים את הריבוע שיהיה מכל ארבעת הצדדים אותו דבר, שיהיה ריבוע, כלומר ארבעה צדדים. מזרח הוא קו ישר, מערב הוא קו ישר, מכניסים את העיר בקו הישר בין מזרח, מערב, צפון, דרום, כמו שאתה רואה בתמונה.

יוצא שהמשולש הוא לא כמו שראינו קודם שצד אחד, כי זה מסתובב. זה רק בדיוק אם הפינה של המשולש תהיה בדיוק באחד מצדי העולם. אבל אם לא, יכול להיות שיש יותר מקום כאן, יותר מקום שם, זה קשור לרוחות העולם. ומרוויחים כך יותר, זה תלוי לפי המצב, לפי איך הריבוע שוכב, איך המשולש שוכב. אם היית מרבע את המשולש לא היית מקבל כל כך הרבה כמו כשאתה שם את המשולש אחרת.

דובר 2: זה רק מחלק את המקום אחרת.

דובר 1: זה אפילו יותר מקום כאן, כן?

דובר 2: אה, כי... אני שומע, אמת. הצורה האחרת שלוקחים כאן הוסיפו בזווית האחרת.

דובר 1: אוקיי. לא ממש הבדל, כי הריבוע, זה אומר, הולכים תמיד לקצוות של הצורה, רק הבחירה היא רק מאיזה כיוון זה ילך, איך ובאיזה צד יהיה יותר מרווח, ובאיזה צד הולכים לפי רוב פועלים.

דובר 2: כן.

דובר 1: עוד היום.

הלכה ח: רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד

דובר 2: לא, לא, לא. עכשיו מדברים על הבית, לא מדברים על הלכות חיצוניות, כך אני מתכוון.

דובר 1: או אולי אתה מתכוון שהעיר מחשבים מהחומה, כי כביכול לא מסתכלים על הבתים. לכאורה כאן זו קולא אחרת. יכול להיות אלף אמות בין הבית האחרון לחומה. אם את החומה בנו כדי להגן על העיר, לא בנו... אני לא יודע.

אני חושב שצריך לדעת את המציאות של מה שאתה מדבר, כי אמרתי כך, לגמרא יש כמה פעמים כאן את הדין של יושב ולבסוף הוקף, והוא לא הולך פשוט שיש חילוק מה בונים קודם. זו שאלה של הקונטרסטור.

אני חושב שזה נראה שזה משהו סוג דין אחר. לפעמים בונים חומה לא כדי לגור, אלא כמו ביצורים קוראים לזה, כן? למטרות צבאיות, למלחמה. וזו לא עיר, זה סתם משהו בניין, כמו החומה הסינית הגדולה, כן? זו חומה גדולה, אבל זה לא מסביב לכלל סין.

דובר 2: כל סין מוקף חומה?

דובר 1: זה בניינים, כן? זו חומה, אבל זו לא עיר. אם בונים כאן עיר ובונים חומה, יכול להיות שיושב ולבסוף הוקף, או, כן, אני לא מתכוון דווקא שבדיוק את זה בנו ראשון. הוא אומר, אם המתכנן אמר, "אני הולך עכשיו לעשות עיר עם חומה", עושה אני עכשיו חידוש, צריך להסתכל, אבל אולי אי אפשר אפילו לא לומר את זה.

אולי זה רק כשיש איזה מקרה שלא בנו בעצם לדירה, זה לא נבנה לעיר, בנו את זה לחומה, למטרות מלחמה, לכאורה זו הסיבה. או אולי כאן יש סיבה אחרת לצאן, אני יודע, קדרות צאן כתוב שם משהו, לא ממש חומה, אבל דיר, זה לא נבנה לעיר. אז אתה אומר שהחומה, בדיוק גרים בעיר, אוקיי, מקבלים רק מההגנה גם, אבל החומה היא לא בסיס לבתים, לאנשים של העיר כל כך.

הלכה ו: עיר מרובעת – כשהעיר כבר מלבנית

דובר 1: אוקיי, אז עכשיו אנחנו לומדים, שמלבד מה שלמדנו קודם שיש פעמים שנספחים דברים לעיר, עכשיו אפשר ללמוד בעצם איך היא עיר. כאן יש איזה חידוש חדש, שעיר היא תמיד מרובעת, ואם היא לא מרובעת, עושים אותה כאילו היא מרובעת, והשטח שבינתיים, כמו הפינות, נעשים עדיין חלק מהעיר, והתחום הולך עוד יותר רחוק מהם.

אומר הרמב"ם, **"עיר שהיתה ארוכה או מרובעת"**, עיר שהיא או מאורכת והיא לא מרובעת, או מרובעת. ארוכה מתכוון מלבן, כן?

דובר 2: נכון.

דובר 1: "הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות", מה זה אומר "הואיל ויש לה ארבע זוויות שוות"? כשיש, אם יש ארבע זוויות שוות, אה, אם העיר מרובעת, אם מישוהו בנה עיר מרובעת, אז **"מניחין אותה כמו שהיא"**, כן, אז טוב, כי העיר כבר בצורה, מחשבים מאיפה שנגמר הריבוע, **"ומודדין לה אלפים אמה לכל רוח מארבע רוחותיה"**. כי אז לא צריך שום חידושים, אז כבר שואלים שאלות איך למדוד.

הלכה ו: עיר עגולה – מרבעין אותה

אבל מה קורה עיר שהיא צורה אחרת, עיר שהיא... הוא הולך לחשב את כל הצורות. "היתה", תסתכל למעלה, אני לא יכול לראות. "היתה עגולה", העיר היא עגולה, כלומר העיר לא נגמרת באף זוויות ברורות, אין לה ארבע פינות, אז **"עושיין לה זוויות"**. צריך לעשות זוויות. כלומר, אנחנו מחשבים אותה כאילו, אנחנו עושים בראש שלנו זוויות סביב העיר. **ורואין אותה כאילו היא מרובעת**, מחשבים את העיר כאילו היא מרובעת, לא מחשבים מהעיר.

דובר 2: מה?

דובר 1: **כאילו בתוך מרובע**. כן. כאילו בתוך מרובע, כאילו העיר היא בתוך ריבוע. וממילא כשרוצים לחשב תחום שבת, לא הולכים לבית האחרון, אלא יש הרבה יותר, כי בפינות מחשבים מהפינה. **ורואין אותה כאילו היא מרובעת**. כלומר, בעיקרון מה שעושים כאן הוא, הרמב"ם הולך מיד לומר

דובר 2: כן, זה לא יותר מדי, אני מתכוון לא מה עושה יותר מדי, זו לא עיר שהיא ריבוע, זו עיר שהיא ממשכה ככה.

דובר 1: אוקיי, משולש גם ממשיך כמו משולש, אבל במשולש אי אפשר להבין שהריבוע הגיוני, כי אתה רק ממלא את ה... כמו שאתה מבין, שעיר מלבנית, כן, לא עושים ריבוע. אתה לא יכול להתחיל להוסיף לעיר. ריבוע נעשה כדי ליישר את הצדדים העקומים, כביכול. אבל יש שיעור כמה אפשר להוסיף.

לא כאן אתה לא רוצה שום... כאן אפילו, בואו נבין, אפילו אחרי שאתה עושה את המילוי, לא נעשה ריבוע. אמר, אתה לא עושה ריבוע בכלל בקשת, לכאורה. אתה רק עושה את המילוי, כי אין בעיה של עיר עם עשרים פניות שאתה רוצה ליישר, אתה רוצה לעשות את זה פשוט יותר כמו. זו אולי עיר שהיא מסודרת ככה.

אז אם זה קרוב, אתה יכול כן לומר שזה בעצם הכל אחד, שני הצדדים כביכול נפגשים. אבל כאן לא נפגשים שני הצדדים בכלל, זו אולי עיר שהולכת ככה. בכל מקרה, אני לא יודע אם יש אולי לוגיקה גדולה בדברים האלה, אבל זה הגיוני החילוקים, זה כל כך קשה להבין.

הלכה בנוגע עיר היושבת על שפת הנחל

תרגום לעברית

דובר 1: והלאה, כך הוא, **עיר שהיא יושבת על שפת הנחל**, עיר שנמצאת על שפת נהר, ליד נהר. כך הוא, **אם יש לפניך רקה**, אם יש שם רחוב, רחוב גדול, שנקרא טיילת, **שהיא רחבה ארבע אמות על שפת הנחל**, שרחוב רחב ארבע אמות והוא ליד הנהר, **כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל**, הנחל הוא משהו שמשמשים בו, בנו סביב הנחל טיילת, הולכים שם לטייל וכדומה, **נמצא הנחל בכלל העיר**, יוצא שהנחל הוא חלק מהעיר. **ומודדין לו אלפים אמה משפת הנחל והלאה**, מודדים את האלפיים אמה מהצד השני של הנחל, **והואיל והנחל כולו בכלל המדינה**, כל הנחל נחשב כחלק מהארץ, **מפני הרקה הבנויה בצדו**, בגלל הרחוב שבנו לידו זה הופך את כל הנחל לחלק מהעיר.

אבל אם אין שם רקה, אם אין רחוב כזה שעשו סביב הנהר, אפילו משתמשים בנהר, **אבל אין מודדין לו אלא מפתח בתים**, מודדים רק מהבתים פנימה. **נמצא הנחל נמדד באלפים שלהם**, אז ימדדו את הנחל עצמו באלפיים אמה.

דיון: מהו נחל?

דובר 1: כן. לדעת מי שמפרש הוא אומר שזה לא נחל שהוא כולו מים, זה ואדי כזה, לפעמים הוא מלא במים, אבל בקיץ אין מים.

דובר 2: למה זה היה משנה אם זה נחל רגיל?

דובר 1: כי אי אפשר להשתמש במים, במים לא משתמשים, אפשר לשחות שם. וכשיום טוב רוצה ללמוד בשם המפרשים, זאת אומרת אפילו כשיש רק אי אפשר גם לחשוב כחלק מהעיר, אלא רק אם זה דבר שמטיילים שם, האמות האחרות, ומשתמשים בו, הוא עושה משהו איתו, הוא רואה את הטענות.

אז הוא לומד פירוש ברמב"ם, הרמב"ם לא אומר את זה.

דובר 2: לא, השאלה היא מה זה נחל. אגב, המילה נחל לא אומרת נהר, נחל אומר ואדי בלשון הקודש. זאת אומרת יש כאן נחל שהוא שטוח יותר, בקעה, מקום פתוח. נחל אומר עמק, כן.

דובר 1: כך הוא מביא, פרשת ביאורים, הוא מביא שהרי"ף טען כך.

דובר 2: בסדר, עד כאן... זאת אומרת אפילו כשזה יבש לא מחשבים את זה.

דובר 1: זאת אומרת אפילו כשזה יבש צריך שיהיה רקה, כדי לחשוב את זה כחלק מהעיר.

דובר 2: נכון, כי זה לא עיר, זה... א... מאוד טוב.

סיכום: עד כאן - צירוף, ריבוע, ומהות עיר

עיר רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד, עיר רחבה מצד אחד ומשולשת מצד אחד. עיר רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחד, רואין אותה כאילו כולה רחבה. כמו שכל העיר רחבה. זה לא משולש, אלא סתם עיר כזו יש מקומות שהיא רחבה יותר וצרה יותר.

דובר 2: כן, זה בעיקרון אותו דבר.

דובר 1: עושים ריבוע, זה לא כלאחר יד. רואין אותה כאילו כולה רחבה, מחשבים אותה כמו, הלאה, מכניסים ריבוע, מחשבים אותה כמו שהיא רחבה אותו דבר מכל הצדדים.

הלכה ה: עשויה כמין גאם או קקשת

היתה עשויה כמין גאם, גאם אצלנו זה אות כף סופית, או מה שזה לא יהיה, L הפוך. נכון? L הפוך נקרא ביוונית גמא.

דובר 2: כן.

דובר 1: בכל מקרה, החכמים לא נראה שהם עשו אות כף סופית ככה, לפני שהם רצו לומר את הצורה הם תמיד אמרו אותיות יווניות. מה זה גאם?

דובר 2: כן.

דובר 1: או, **היתה עשויה קקשת**, העיר עשויה כמו קשת, עגולה, ובעיקרון אותו דבר כמו גאם, עגולה. אז, מסיבה כלשהי, אז אי אפשר לעשות ריבוע מסודר, אז יש הלכות. משא"כ בגאם, אם היו מוסיפים ריבוע שלם, היו עושים את העיר כפולה להפוך אותה גדולה מאוד. מסיבה כלשהי.

דובר 2: כן, כי כאן, בגאם היה יוצא לך שאתה מוסיף, אתה חייב להוסיף הרבה מאוד. כאן בשני הדברים, על אותו דבר, בקשת, אתה לא חייב להוסיף כל כך הרבה.

דובר 1: אני רוצה לעשות תמונה של הגאם, כן? תכניס אותה, תראה. כן? זה גאם, כאילו כאן נגמרת העיר, כן? העיר היא כמו L, נניח. וכאן ריק, נכון? אם עושים ריבוע עכשיו, יש כאן ריבוע שלם שהוספנו, או בקשת חצי עיגול שלם שהוספנו, אותה רעיון, נכון?

דובר 2: או תשובה חזק.

דובר 1: זו השאלה, לפעמים עושים את זה כן, לפעמים לא עושים את זה. זה ככה, אום... כן, אום... זה ככה, **"אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה"**, אם בין שתי הפינות, או שתי הפינות של השטח,

הלכה בנוגע עיר העשויה קקשת או כג' (המשך)

דובר 1: כן, זה ג', כאילו כאן נגמרת העיר. כן, העיר היא כמו "L", נניח, וכאן ריק, נכון? אם עושים ריבוע עכשיו, יש כאן ריבוע שלם שהוספנו, או בג' חצי עיגול שלם שהוספנו, אותו רעיון, נכון? רק בחוק.

אז זו השאלה, לפעמים עושים את זה כן, לפעמים לא. אז ככה, **אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה**, אם בין שתי הפינות, או שתי הפינות של הג' או של הקשת, יש פחות מאלפיים אמה, **מודדין להם מן היתר**, מודדים מהתוספת, מה, כאילו אנחנו רואים את זה כמו שזה סגור, כן? **ורואה את כל הרוחב**, מסתכלים על כל הרוחב, **שבין היתר והקשת**, מסתכלים על כל הרוחב בין היתר שאנחנו מוסיפים לבין הקשת כמו שזה בפועל כאן, כמו שהעיר היא בפועל, רואים **כאילו מלא בתים**, אז מחשבים את זה כמו שאנחנו ממלאים את הקשת או הג'.

אבל אם יש בין שני ראשיה ארבעת אלפים, אם יש כן בין שני ראשיה ארבעת אלפים, **אין מודדין להם אלא מן הקשת**, מודדים רק מהקשת עצמה, לא עושים אז מצב של ריבוע כזה.

זה כאילו כי אם יש, זה מספיק קרוב, יש חשיבות של תחום שבת משהו, כאילו אז שני הצדדים נקראים מחוברים כמו עיר אחת, אבל יותר לא אומר שזה לא מחובר, כך התורה. כן?

דובר 2: כן. מה העניין?

דובר 1: העניין הוא שכי כאן היו צריכים להוסיף יותר מדי, בג' או בקשת היו צריכים לעשות את העיר כפולה בגודלה ממה שהיא, אז כאילו העיר...

דובר 1: הנה הוא אומר, מה קורה כשהוא מגיע לעמק? **הגיע לגיא**, המודד, האדם שמודד את תחום שבת, הגיע לגיא, לעמק. ואם הוא ילך פנימה לעמק, הוא ייקח הרבה מקום, אבל הוא רואה שכשהוא יוכל לדלג מעליו, זה הרבה פחות מקום.

כך הוא, **אם יש בו חמישים אמה**, אם כל הגיא חמישים אמה, הרי החבל שלו הוא חמישים אמה, אז יכול להבליעו בחבל המודד. הוא אומר לאדם השני שמחזיק את הצד השני של החבל, תפוס את הצד השני, הוא עומד מעל הגיא, ומבליעים את הגיא, אז לא מפסידים כאן מקום באליפים אמה.

אבל והוא שיהא בעומקו פחות מארבעת אלפים, זה רק אם בעומק, אם כשהולכים כן פנימה לגיא, זה לא גיא עמוק מאוד, אם יצא שהגיא עצמו יהיה, יצטרכו ללכת ארבעת אלפים, אז אי אפשר להבליע את הגיא.

דיון: מה עושים כשהעומק יותר מארבעת אלפים?

דובר 1: אבל הרמב"ם לא אומר מה עושים אז. זאת אומרת, אפשר לחשוב אולי שהוא צריך לחשב את כל ארבעת אלפים אמה, או שזה פשוט שהוא צריך לרדת ולחשב כמה רחוק הוא יכול ללכת קצת בגיא, כן, אני מניח.

דובר 2: לא, זה לא מציאות שיחשבו את כל הדרך למעלה ולמטה. הוא מביא שזה הדרך שלו. אין הלכה כזאת שמחשבים את כל הדרך למעלה ולמטה. מדברים כאן רק איך עושים את המדידה, רק אז אפשר להבליע את זה, אבל אם זה יותר, אז פשוט לא כשרה המדידה.

דובר 1: אבל למה לא מחשבים את כל הגיא?

דובר 2: הוא לא אומר את זה. אני לא יודע, זה לא ברור. הוא אומר שאם לא, צריך לחשב את קרקע הגיא, אבל זה אותו דבר.

דובר 1: זה לא כל המדרון למעלה, רק הקרקע עצמה?

דובר 2: כן, כך זה בהבלעה, שכשמבליעים מחשבים את הקרקע אף על פי שמחשבים רק לא את המדרון. אולי להיפך, אולי זה... אני לא יודע.

גיא – המשך דיון

דובר 1:

מה הפירוש? מה החידוש? אני לא יודע, אני לא רואה ברור לי. אני לא רואה שזה הגיוני שצריך לחשב את הדרך למעלה ולמטה, כי אדם הולך ללכת מהדרך האחרת. זה לא אומר שמי שהולך דרך שם ילך גם לגיא.

נכון, השאלה היא כמה רחוק הוא מהעיר. אני מבין שאתה אומר, זה לא אומר ש... נקודת המדידה היא בגיא. לא מדברים באופן שהוא יכול לעקוף, כי אז היינו נותנים בריבוע כאן סביב הגיא. מדברים שהגיא תופס את כל הרוחב.

לא, לא, אני לא מאמין. נקודה הוא מודד שם. אני לא יודע. אחר כך הוא כבר יעשה חשבון מהצד השני של הקו.

בסדר, אני לא יודע, לא ברור לי.

ומדברים אנו במקום שאפשר

דובר 1:

ומדברים אנו במקום שאפשר, כשמדברים אנו שהוא יכול, שמבליעו. נכון. **שזורק חוט המשקולת יורד כנגדו שאפשר להשתמש בו.** אז מה? את החוט שמים משהו אבן, שיוריד למטה. ואי אפשר להשתמש בחבל?

אה, אי אפשר להשתמש בגיא. לא מדברים על שני אנשים שמחזיקים חבל, מדברים שאדם אחד משתמש בחבל. ואיך הוא משתמש בו? הוא זורק אותו לקצה השני.

לא, לא, לא הבנתי, לא הבנתי. מה זה כאן חוט המשקולת?

פירוש: חוט המשקולת והבלעה

דובר 1:

חוט המשקולת הוא, אולי זה אומר שאי אפשר להשתמש בגיא, אי אפשר להשתמש בגיא לעבור. למה לא? כי זה כל כך עמוק. זאת אומרת, כשזה

דובר 1: אז עד כאן, מאוד טוב. עד עכשיו למדנו בעיקר שני סוגי הלכות. הלכה אחת, ההלכה של צירוף לעיר עם שבעים אמה ושייריים, ועוד הלכה שנקראת ריבוע, ופרטים שונים של ההלכות האלה, שזה נוגע, אם זו עיר היא נעשית גדולה יותר, וכדומה.

עכשיו צריך ללמוד את ההלכה, מה זה עיר? מה זה בכלל עיר?

הלכה: מהות עיר - שלש חצרות של שני שני בתים

דובר 1: מה זה עיר? אנחנו, אם יש בתים, מחשבים שאנשים כאלה גרים בבתיים, זה חלק מהעיר. אבל אנשים שלא גרים בעיר, הם יושבי אוהלים, כמו בדואים, הם בונים אוהלים, הם גרים בשטח, באוהליהם. כי זה לא נקרא לחיות כמו עיר. עיר זה משהו מסוים שאנשים חיים ביחד, יש בתים.

אבל מה המינימום של עיר? מה זה כן עיר? כשיש לנו שלש חצרות של שני שני בתים, אם יש שלוש חצרות ובכל חצר יש שני בתים, אפילו חינום, אבל אז זה נקרא עיר, אפילו יושבי האוהלים נעשים חלק מהעיר.

דובר 2: אה, מאוד טוב. זאת אומרת, בין האוהלים כמה אנשים בנו, זה אזור ראוי של חצרות, אז עכשיו אפילו האוהלים מצטרפים לעיר.

דובר 1: ומחשבים את זה, עושים ריבוע, אמרנו שמחשבים ריבוע מרובעת כשרשרת, הבתים הופכים את זה לעיר.

אז כאן אתה רואה מה זה מינימום עיר. בימינו אין חצרות בכלל, אז צריך להבין.

בארץ ישראל יש את הבדואים. במשך שנים רבות הניחו להם במדבר, כי כל פעם במדבר יש משהו קטן. אבל עם הזמן זה התחיל להפוך לערים כאלה, זה נעשה ממש מסובך.

כי אתה רואה כאן, אם יש שלש חצרות של שני שני בתים, אמרו שזה כבר לא יושבי אוהלים, זה כבר, זה כבר נעשה עיר.

הלכה: מדידת התחום - חבל של חמישים אמה

דובר 1: בסדר, עד כאן זה השיעור של העיר שמשנתנה. עכשיו נלך ללמוד באופן מעשי איך מודדים. אותנו כבר למדנו שאם אין מודד מקצועי, אז עושים אליפים צעדים. אבל זה לא לכתחילה, לכתחילה זה שיהיה מדידה ברורה מראש.

והשאלה כאן נעשית עם המדידה, איך עושים את המדידה. וגם נעשית השאלה מה קורה עם הר ועמקים, איך מחשבים את זה פנימה.

אומר הרמב"ם, **"אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה, לא פחות ולא יותר"**. החכמים אומרים שצריך להשתמש במד, חבל שמודדים בו, אבל המד יהיה חמישים אמה, לא יותר מזה ולא פחות מזה.

בקיצור, כדי שהמדידה תהיה נכונה. כי כשזה יותר מדי קשה לחשב את זה, זה תלוי קצת, אז אתה מפסיד מקום. וכשזה קצר מדי, אתה הולך להפסיד מקום, כי כל הזמן אתה צריך אחרי כל חמישים אמה אתה צריך לרוץ לצד השני ולחשב את זה עוד חמישים אמה. אם זה ממש חבל קטן זה קשה, אולי תעשה טעויות.

וזה מביא רעש. חבל יכול להימתח קצת, להימתח קצת פחות. כשזה ארוך מאוד, כשמצטרף המתיחה, זה נעשה ארוך יותר או שזה יותר כבד. וכשזה קצר מאוד, צריך למתוח את זה חזק מאוד, אז זה נעשה ארוך מדי.

בקיצור, זה לא מדויק. חמישים אמה, זה השיעור המדויק שהחכמים אמרו שצריך להשתמש.

"ובחבל של פשתן" - ועושים את זה דווקא בחבל של פשתן. **כדי שלא ימשך יותר.** זאת אומרת, איך מודדים? לוקחים חמישים אמה, כן? חותכים חבל, ואומרים החבל הזה כל כך ארוך. אם החבל עשוי מ, אני יודע, צמר, אתמול זה היה חמישים אמה, היום זה כבר שבעים אמה, כי זה נמתח. אז פשתן מחזיק יותר טוב. כן, חבל של פשתן כדי שלא ימשך יותר, שזה לא יימתח יותר מדי.

הלכה: מדידה בגיא - הבלעת הגיא

מה השאלה? מעוקם, שהדרך לא כל כך ישרה, זה לא כל כך בור עמוק, אלא זה יותר דרך חלקה למטה ודרך למעלה. כך הייתי אומר שהמשמעות הייתה. אבל אז אין לזה קשר לכמה גדול העומק. הרי כבר נתנו עומק של אלפיים או ארבעת אלפים.

אז אני לא מבין בבירור, כלומר, אני לא הראשון שלא מבין בבירור, אני לא מבין בבירור מה החידוש של להבליע את הגיא. איזה סוג גיא זה שמבליעים? מדלגים על בור שלם, זו המילה? ממילא, כאילו עושים שאם זה היה ישר, כל כך הוא הולך מעל הבור.

הוא אומר פירוש שלם של גיא מעוקם, לא ברור.

גיא רחב מחמישים אמה

דובר 1:

בוא נראה את ההלכה הבאה, את סוף ההלכה של הגיא. **היה גיא רחב מחמישים**, אם הגיא רחב יותר מחמישים, **שאינו יכול להבליעו**, הוא לא יכול להבליע אותו כי החבל שלו חמישים.

דובר 2:

כן, אבל הוא לא יכול באופן מעשי.

דובר 1:

לא, זה לא מעשי, זה השיעור. הלכה למשה מסיני, **שכל מקום שיכול להבליעו מבליעו**.

הולך למקום שיכול להבליעו

דובר 1:

הולך למקום שבו זה כן קל. הוא רוצה שהמדידה שלו תהיה בכל ארבעת הצדדים, נניח, אבל בצד אחד הוא לא יכול לעבור, כי אם כן זה היה ממש... כן, הוא לא יכול להבליע. הולך למקום שבו הוא כן יכול להבליע, הוא הולך למקום שבו זה נעשה פחות רחב. **וצופה כנגד מידתו**, אחר כך הוא עושה את החשבון כמה זה היה יוצא באותו מקום שממנו הוא מודד, ממנו הוא עושה את הישר עצמו. **וצופה כנגד מידתו**, מסתכל כנגד מידתו, **וחוזר**.

זה פשוט, זה מעשי, ברור.

הערה: משהו חסר

דובר 1:

משהו חסר בסיפור. הרמב"ם לא מסביר בבירור, אז אנחנו הולכים להניח שהרמב"ם התכוון שאפשר להבין מזה, או מפרשים שהסתכלו בגמרא ובדברים אחרים, שיש הרבה תירוצים שונים איך הולך הגיא איך מחשבים על מה מדברים כאן.

טוב.

כותל – קיר באמצע המדידה

דובר 1:

בסדר, בוא נמשיך. **הגיע לכותל**. באמצע המדידה, האדם מודד לעשות אלפיים אמה, מגיע לקיר. אז... **אין אומרים**, לא אומרים... יש לו עכשיו שבירה, הוא לא יכול ללכת למדוד ישר. מה עושים עם הקיר?

אין אומרים יקוב את הכותל

דובר 1:

אין אומרים יקוב את הכותל, לא צריך לומר שהוא יקדה את הקיר.

דובר 2:

אתה מתכוון לומר שהוא יחשב "כאילו"?

דובר 1:

מה זאת אומרת הוא יחשב? בוודאי, הוא לא צריך לעשות חור בקיר, לא על זה מדברים, נכון? קודם כל, **אולי הוא כן היה צריך?** לא צריך. שנית, זה פשוט נכון, הוא אפילו לא צריך לחשב.

ישר, אולי זה חייב להיות ממש ישר, אבל כשתולים חבל, זה תלוי ישר למטה.

אז אם זה מספיק תלול כמו שהחוט תלוי למטה מחמישים אמה למשל, אז זה מבליע, כי שאי אפשר להשתמש, זה אומר שהגיא בטל, כי אף אחד לא נכנס, כי זה ממש בור, זה ממש... יכול להיות הגיא... שחוט המשקולת שהוא מחשב כאן זה דרך אחרת לומר שזה חמישים אמה עמוק.

מבליע זה דיבור חזק, לא הבנתי תרגום עברי. מבליע מתרגם מה? שמחשבים כמה רחב זה, לא מחשבים בכלל, הוא לא מחשב בכלל את הגיא, ומחשבים את זה כאילו אינו. אדם עומד בצד אחד מעל הגיא ומהצד השני מעל הגיא, וכאילו אינו.

אבל בחוט המשקולת שלי הוא לא אומר, זאת אומרת אפשר כן... החוט הוא חבל של חמישים אמות. אז אם כשהוא מגיע לגיא זה כל כך עמוק שחוט המשקולת נשאר כך תלוי באוויר, הפירוש הוא שזה ממש תעלה, ממש תעלה פנימה. לא יכול לצמוח דרך כזאת. חמישים אמה עמוק.

הרי החוט שמדברים עליו, חוט המשקולת הוא חמישים שלמות אמה. אם זה לא ישר, הפירוש הוא שיש מדרון, זה לא ממש תעלה, בור למטה. אז אי אפשר לדלג על הגיא, אינו מבליע, הוא רק אלפיים על כל פנים.

חילוק בין עומק ארבעת אלפים ואלפיים

דובר 1:

קודם אמרו שעד עומק של ארבעת אלפים אמה זה... עומד ישר ארבע אמות הוא מביא מהגמרא, אז לא אומרים. אבל זו הנקודה, אם זה פחות תלול, כן, אז הוא יכול רק לחשב אם זה אלפיים אמה, ולא ארבעת אלפים אמה, נכון? זה ההבדל.

וכל זה כשזה פחות מחמישים אמה. אם זה יותר מחמישים אמה, יחשבו כן את הגיא, כי אז זה כבר גיא גדול.

ומדברים כאן סתם גם באופן שאין גשר מעליו או משהו, אין מה ששמו עצים מעליו כדי ללכת, אלא אנשים צריכים בפועל להיכנס ללכת.

חידוש: תחום שבת אינו תלוי בטורה

דובר 1:

הקולא היא... היינו מחשבים, כאילו לא היינו צריכים להיכנס ללכת. זה מעניין, אתה רואה שתחום שבת לא קשור לזה שבפועל הוא יצטרך ללכת הרבה מאוד. כי אז היה כי הוא יתאמץ והוא ילך הרבה, הסברא כאן לא הייתה יכולה להיות נוגעת. מותר ללכת כמה שרוצים בשבת. כי בעיר מותר, כן.

מחלוקת ראשונים: לחשב את הדרך למעלה ולמטה

דובר 1:

הוא מביא אכן שיש מחלוקת ראשונים האם צריך לחשב את כל הדרך למעלה ולמטה, או רק כשאי אפשר להיכנס בגיא. כי בהר, בוודאי לא מודדים את הדרך למעלה, עושים כמו חשבון. אבל בגיא לא עומד ברור.

גיא מעוקם

דובר 1:

בסדר, עכשיו הוא אומר, **היה גיא מעוקם**, אם זה לא בור עמוק ישר, אלא זה גיא מעוקם, אפשר להיכנס לגיא ולצאת. מעניין, מה מתרגם מעוקם? לא יודע.

אז, **מקדרו מלמעלה ומקדרו מלמטה**. הולכים ללמוד את זה מיד בהר מה מתרגם מקדרו מלמעלה.

אי בהירות מהו גיא מעוקם

דובר 1:

הוא מביא כאן, המפרשים לא יודעים בבירור מה מתרגם גיא מעוקם. כלומר, מעוקם אומר שזה לא חוט המשקולת יורד כנגדו, ואז זה אותו דבר.

I don't know, משהו אני מסופק. צריך לעיין בגמרא ולהבין את הרמב"ם מה מדובר.

אוקיי, עד כאן.

דיון: להבין את ההלכה של מדידה יפה

דובר 1: אני לא מבין את העצה. הוא אומר שאז... אה, אתה מפרש שמדידה יפה פירושה שצריך לחשב את השיפוע גם. אני חושב שהדברים נמצאים כאן כדי לענות על הרמב"ם. צריך לדמיין דברים. אני לא יודע איך הרמב"ם התכוון שילמדו. אבל אם הקיר ישר, אז צריך רק לחשב את הרוחב, לא את הכוח. אני מתכוון, גם דברים פשוטים, אחד... אם זה ישר, זה ישר. אין לי מה לחשב. אני לא יודע, משהו אני חסר. צריך לעיין בגמרא וברמב"ם כדי להבין על מה מדובר.

הלכה: הר – איך מודדים כשפוגשים הר

דובר 1: אוקיי, עד כאן הלכות כותל. עכשיו אפשר לדבר על הר. אצל הר אני חושב שההלכה ברורה יותר מהגיא והכותל. נכון. הוא מגיע להר, האדם הולך במדידותיו, והוא מגיע להר. כן, הוא מגיע להר. אז כך, אם היה הר המסתלק ממנו גובה עשרה טפחים ברוחב חמש אמות, כן, הם למדו שזה נעשה גבוה יותר ועולה עשרה טפחים בחמש אמות. אבל הוא מפרש לכם חמש אמות, זה עשרה טפחים. נכון. אז מבליעו, הוא לא מחשב את כל אורך ההר, את העלייה והירידה של ההר, וחוזר ומודדה. אבל אם היה גובה הרבה עד שישתלק ממנו עשרה טפחים בתוך פחות מארבע אמות, אבל הוא כן מודד, אומד ברוחב לו. לא, להיפך, אז הוא לא צריך למדוד את זה. אה, אה, הוא יכול לעשות... הוא לא צריך למדוד בדיוק, אלא הוא אומד עם ההערכה שלו. אם אינו יכול להבליעו כשהוא רחב יותר מחמשים, אז הוא לא מחויב לעקוף. מקדרין הולך מעט מעט, ויש אומרים מקדרין בבורם. יש עצה שהוא הולך להסביר מה עושים.

שלוש שאלות נפרדות בסוגיה זו

דובר 1: מקדרין, מה פירוש המילה מקדרין? אז, אני לא תופס בבירור. יש לך כאן שתי חקירות אחרות. יש לך חקירה אחת האם צריך לעשות אומד, האם אפשר להסתמך על ערך, מה סוג הדבר הזה. החקירה השנייה היא האם צריך לחשב את כל הדרך למעלה, או שמספיק לחשב ישר. נכון. ועוד דבר שלישי נקרא להבליע. מה פירוש להבליע, אני עדיין לא יודע בבירור. זה לומר שמדלגים על זה, לא מחשבים. מתברר שכאן מדברים על שלוש שאלות שונות כל הזמן. וזה אולי אופן שאז מקדרין את הבור. הוא אומר מקדר הוא לשון של מודד וקירוב, מודדים בקירוב. אז, אני מתכוון מבליע פירושו, אומד פירושו עושים את זה בערך, מקדר זה עוד יותר בערך. למה יהיה יותר בערך? זה פשוט אחרת. הוא אומר שמקדר הוא לשון אומד בקירוב, כך הוא מביא ברמב"ם פירוש המשניות.

השיטה המעשית של מקדרין

דובר 1: אוקיי, מה פירוש מקדרין את הבורות? הוא אומר כך: כדי לקדר את הבורות נודע שאין יכול להבליען. אהה, שאם אפשר להבליע, שזו קולא, אז לא צריך לעשות זאת. אבל כשאי אפשר להבליע, אז כך: אותזין שניים חבל של ארבע אמות, שני אנשים יקחו חבל של ארבע אמות. העליון אותז קצהו כנגד מרגלותיו, העליון יחזיק חלק מהחבל אצל רגליו, והתחתון אותז בקצה השני כנגד לבו, האדם האחר עומד יותר למטה על ההר, והוא עומד שאמצעו יצא אצל רגלי האדם שגבוה ממנו. וחוזר העליון לעמוד במקום התחתון, אחר כך בא האדם מלמעלה והוא מחליף איתו את המיקום, הוא הולך למקום שהשני היה. הרי עברו שמונה אמות, והתחתון יורד למרחק מדת החבל, והתחתון זו הלאה, וכן מודדין והולכין עד שמודדין את כולם.

דיון: להבין את הקולא של מקדרין

דובר 1: אוקיי, זה מאוד פשוט. מה הבעיה להבין את זה? לא, אין לי תמונה, אני לא יכול לדמיין את זה כל כך טוב. יכול להיות שאני צריך תמונה, אבל למה זו קולא? מה הקולא? זה בכל זאת אומדן מאוד פשוט. זה סוג של אומדן. זה לא אומדן כזה, מה האומדן? זה ברור.

אלא, תראה מה הוא עושה: אלא אומד רוחבו, הוא מחשב את רוחב הכותל, והולך לו.

תרגום לעברית

אז "יקוב את הכותל" פירושו שאינו צריך למדוד את הקיר בדיוק באינצ'ים, אלא יכול לעשות אומדן, הערכה בערך, והולך לו, והוא הולך הלאה.

ואם אפשר להשתמש בו

דובר 1:

ואם אפשר להשתמש בו, אם אפשר כן... "להשתמש" פירושו, מה הכוונה? אפשר ממש למדוד את הקיר? אפשר להשתמש בקיר. להשתמש למה? כלומר, במדידה? או שאתה מתכוון לומר שיש דין שהקיר הוא קיר שמשמשים בו?

כן, אפשר להשתמש בקיר, זה קיר שמשמשים בו. מודדו מדידה יפה, צריך כן למדוד את הקיר, כראוי. מודד רוחבו במדידה יפה. כן.

ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו

דובר 1:

ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו, אז אינו יכול להסתמך על האומדן. נכון, זה הדבר. הוא צריך לחשב את זה, הוא צריך למדוד את זה. נכון.

ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו, כלומר יורד כנגדו, כנגדו של הקיר? כלומר, זה קיר ישר מאוד.

דובר 2:

אה, זה קיר ישר.

דובר 1:

כלומר, השטמ"ק מתכוון אולי שאפשר לטפס על הקיר?

דובר 2:

אה, כשזה לא קיר כל כך גבוה, כשהקיר נעשה כמו גבעה, מחשבים... צריך לחשב את זה היטב.

דובר 1:

צריך כן לחשב את זה היטב, כי זה כבר כמו דרך, זה כבר כמו חלק מהדרך. הקיר הוא משהו שעולים עליו, או לפחות מטפסים עליו חלק מהדרך. הוא מכניס דברים.

פירוש פשוט פשוט

דובר 1:

בואו נאמר פשוט פשוט. פשוט פשוט הוא, אם יש קיר, קיר שאי אפשר לחשב בקלות, עושים השערה. תאמר שזה קיר שאפשר כן לחשב בקלות, כלומר משתמשים בו, אתה יכול לעלות על הקיר, תחשב את זה היטב.

ואם היה חוט המשקולת יורד כנגדו זה עוד אופן, כלומר אם זה מאוד ישר, אז מודד רוחבו במדידה יפה, הוא צריך למדוד את זה מדידה טובה.

למה? כי אז מה? מה ההבדל? חוט המשקולת יורד כנגדו, אני לא מבין.

שאלה: למה חוט המשקולת מחייב מדידה יפה?

דובר 1:

אז קיר ישר הוא מה? למה לא יכול להמשיך... הוא לא יכול להיות מודד במדידה יפה מלעלות ולמדוד את זה, אבל הוא יכול לעשות אומדן רוחבו והולך לו. למה חוט המשקולת עשה יותר אצל הקיר? אני לא מבין. מה איכפת לי שזה חוט המשקולת יורד כנגדו? אני לא מבין.

אני לא מבין איך הוא מפרש. הוא אומר שאז... אה, אתה מפרש שפירושו שצריך לחשב את השיפוע גם.

שוב, הדברים לא עומדים ברמב"ם. צריך לדמיין דברים. אני לא יודע איך הרמב"ם התכוון שילמדו.

אבל אם הקיר ישר, אז צריך לחשב את הרוחב. זה שכחה. אני מתכוון, גם זה דברים פשוטים, אחד... אם זה ישר זה ישר. מה צריך לחשב את זה?

לסמוך על זה. זה הכל הלכות לקירובים, זה הכל בערך, איך מחשבים כי יש בעיות.

דובר 2: לא, זו לא סתירה. המשנה ברורה מתכוון לומר, הוא צריך לדעת בדיוק מה הוא מחפש למדוד. הוא צריך לדעת מה קורה אם יש יותר או פחות גיא, או... אבל יכול להיות שכל הבעיה של גיא היא בעיה של "גיאומטריה".

דובר 1: כן, אבל היה בכל זאת, שאם זה רחב יותר מארבעת אלפים, אז צריך לחשב את זה. יש הלכות מסוימות.

דובר 2: בואו נבין, בואו נבין! דניאל, אתה מתכוון לרביעים. רביעים זה לא "גיאומטריה", רביעים זה הלכות. אבל המדידה היא כולה חכמת המדידה. מה שלמדנו עד עכשיו זה עצות שהגמרא והמשנה היו להם איך למדוד. אבל אם למישהו יש עצה אחרת... כלומר, צריך לדעת את ההלכה גם. כמו שאתה אומר, הולכים עם, הולכים עם, הולכים עם השיפוע או לא, דברים כאלה. אבל נראה, אפשר לחשוב שכל ההלכות הללו הן בעצם "גיאומטריה". זה לא קולות וחומרות שצריך לדעת.

דובר 1: אז כשאתה אומר שאפשר לבדוק "גוגל מפס", צריך לדעת האם "גוגל מפס" יודע את הדינים, הוא צריך לדעת איך להתמודד עם גיאות והרים.

דובר 2: לא, לא צריך לדעת. זה אני אומר, לא צריך לדעת. אולי הוא מחמיר מדי, אולי הוא נותן לך את כל השטח הארוך של ההר למעלה ולמטה.

דובר 1: לא, להיפך. אתה אומר שאתה יודע שלא, אבל אני אומר... אם מישהו רוצה לדעת בדיוק, בואו נדע באותו מקום, אין משהו אחד... בואו נאמר, אני יודע מה גוגל מפס עושה, אבל בואו נאמר... תלוי אם שואלים אותו את הדרך למעלה, אני לא יודע, אבל בואו נאמר גוגל מפס או מה שזה לא יהיה החכמה של... סקר נקרא זה היום, כן? הוא פתר את הבעיה, הוא כבר יודע מה עושים, אפשר כבר לסמוך עליו. הוא חייב שיהיו לו עצות מסוימות מה עושים, אם לא משתמשים בחבל של המקדש, לא משתמשים באותו חבל, יש דרך לגלות, אתה מבין מה אני אומר?

אני לא יודע, למשל, כי גוגל מפס, כשאתה מכניס הליכה, אתה הולך... אתה הולך לעלות במדרגות, כמה זה בפועל ללכת, אתה הולך להחמיר יותר מדי. ואני לא מדבר על זה. אה, אם יש מישהו שכותב שכך וכך אמות יש מהעיר, אותה עיר. סליחה, אני משחק יותר מדי. בכל מקרה.

נאמנות – לא דין עדות

דובר 1: בכל אופן. זה לא רק שזה צריך להיות יהודי, או משהו. זה לא דין נאמנות לגבי שבת, אלא נאמנות שזה מומחה שיודע מה הוא עושה. זה מעניין, וצריך לעיין בנושא הזה מה שהוא מביא. אני רואה לגבי המומחה, אז הרמב"ם מביא מחלוקת הרמב"ם קשה לגבי מומחה, האם מומחה פירושו מומחה במדידות הקרקע או מומחה בהלכה. זה עומד מאוד מעניין. יכול להיות, כשכתוב כאן מומחה, מתכוונים רק למדידה. אחר כך, הם שואלים את הרב, איך צריך לעשות את הריבועים. זה חלקים אחרים של הנושאים. הם רחוקים.

הלכה: חזקת התחום נגד מומחה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, מה קורה במקרה כזה? הנה תחום שבת מוחזק, היה מפורסם בעיר, שכך הוא תחום שבת. בא מומחה מודד אחר כך... בא אחר כך מומחה מודד. ולמעשה מתברר, הוא שינה את המסורת המקובלת, ריבה בתחום או מיעט בתחום. הוא אמר שאה, אפשר ללכת יותר, או מיעט בתחום. אז עכשיו השאלה על מי סומכים? סומכים על החזקה הישנה, או סומכים על המומחה? הרמב"ם, אם ריבה בתחום כותב? נוטלים רק לחומרא, שאם הוא אמר שזה גדול יותר... אה, אה, ריבה בתחום... לא ריבה בתחום פירושו, הוא אמר שהתחום גדול יותר ממה שחשבו.

דובר 2: כן, הוא הגדיל ממה שחשבו. לחומרא ולפעמים לקולא, כי יש לפעמים מנהג הרבים כך נראה. יהיה אולי ספק, ויקילו בזה. לא אומרים שהחזקה כל כך חזקה.

דובר 2: כן, זה ברור, אבל אני אומר, כאן יוצא שלא מחשבים את דרך השיפוע למטה. זו דרך לא לחשב את דרך השיפוע למטה. כלומר, אחרי שעושים את המקדש, יוצאים הלאה למרחק כאילו לא היה שם שום גיא.

דובר 1: דרך אגב, לחשב, בואו נהיה ברורים, לחשב את דרך השיפוע למטה היה הרבה יותר קל, אמת? היה יותר קל, אבל היה יוצא שיעור קטן יותר. להבליע היה כשיש להם חבל ארוך מספיק ורק... האדם הראשון והאדם האחרון מחזיקים את החבל ומבליעים. אופן כשאי אפשר לעשות את זה, כי זה אפשר לשים לב בעצמך. הוא נותן לך עצה מה לעשות כשאי אפשר, זה מאוד רחוק אחד מהשני, יש את הדרך לעשות את זה. נראה לי פשוט. זה פשוט אחרי שרואים את התמונה, אבל זה גם פשוט שהוא נותן לך את העצה איך למדוד את זה.

אם אתה סובר שההלכה היא שמותר להבליע, כלומר הולכים ישר ולא מחשבים את השיפוע, אז להבליע ולקדור זה *all the same thing*, and *it's also a practical way to do it*. הוא אומר חידוש המעשי, *I don't think* הוא אומר חידוש ההלכה. הוא אומר חידוש הדרך המעשית איך עושים את האומד.

נראה לי כל הזמן שיש הלכה ואני לא מבין אותה.

הלכה: המודד לא יצא חוץ לתחום

דובר 1: אוקיי, כשהולך המודד, כשהמודד הולך, להבליע או לקדור, אז כשהוא הולך, כשהוא הולך להבליע, כלומר הוא עוקף את הגיא, שהוא גם לא יצא חוץ לתחום. זה אומר שמדברים כשהוא עושה את זה בשבת? לא, לא. לא, תראה, למה? **כדי שלא יראוהו עוברים ושבים ויאמרו מידת התחום היא עד כאן.** כשרואים אותו מודד, רואים אותו בשבוע מודד, אנשים יכולים לטעות. סתם, הוא מודד. כשהוא מבליע, רואים גם שמבליע פירושו *somehow* הוא צריך ללכת לצד השני. משהו, חסר לי *basic information* על מה מדובר כאן. ואז יכול להיות שהוא יוצא רחוק יותר מהתחום, כי הוא מבליע *somehow*.

האם זה אומר שיש הלכה שהמודד צריך להיזהר לא ללכת רחוק יותר מהתחום אף פעם, כי אנשים רואים אותו. כתוב על האפוד שלו "מודד תחומין". ראו אותו שם, יחשבו שזה תחום שבת, בעוד שהוא מבליע, זה לא אמיתי שזה תחום שבת. אומרים לו, אל תעשה את זה, תהיה נזהר שאנשים לא יטעו בגללך.

הלכה: על מי אפשר לסמוך במדידה

דובר 1: אז, אומר הרמב"ם הלאה... אז, מאחר ולא הבנו שום דבר מהלכה ח', מה שלמדנו עכשיו, באה ההלכה הבאה ועורת לנו ואומרת, באמת צריך להישמר עלינו. אנחנו סומכים? בימינו, המודדים מסתכלים על Google Maps. הם לא נראים. נו טוב. מה אתה יודע? אפשר לסמוך על Google Maps? כבר ראית? סומכין? על מי אפשר לסמוך במדידה? מה קורה כשלא יודעים מי מדד וכדומה? אז כך, **אין סומכין אלא על מדידת אדם מומחה שיודע במדות הקרקע.** סומכים רק על אדם שהוא מומחה שיודע את מידות הקרקע. איך הוא יודע את זה? כי הוא למד את הרמב"ם עד עכשיו. הוא יודע איך להבליע, הוא יודע איך לקבל, הוא יודע את כל הטריקים.

דיון: מה פירוש מומחה – גיאומטריה או הלכות?

דובר 1: זה מאוד מעניין, הוא מביא מלמטה שהרמב"ם בפירוש המשניות כתב, מומחה פירושו שהוא יודע "גיאומטריה". אני לא יודע, "גיאומטריה", החכמה, במקור, לפי מה שאני מבין, "גיאור" פירושו ארץ, כמו "גיאוגרפיה", ו"מטריה" פירושו פשוט מדידה. "גיאומטריה" היא החכמה של מדידת הקרקע. יש חשבונות שונים, וצריך לדעת "מתמטיקה", בעיקר "גיאומטריה", איך למדוד נכון. אז הרמב"ם למד שמומחה פירושו שהוא יודע "גיאומטריה".

הוא מביא שהמשנה ברורה הוסיף שהוא צריך לדעת את ההלכות. אבל יכול להיות, לדעת, שכל ההלכות הללו הן רק למי שלא יודע "גיאומטריה". אז אם אתה יודע בבירור איך לחשב, כמו שאמרת "גוגל מפס", אתה יכול

וזה אחרון מודדין אלפים מצלע המדינה, כלומר לא מהאלכסון, אלא מהצלע, מהצד. ועל מה שהחזיקו הראשונים יוסיפו עוד, כלומר יותר ממה שהם החזיקו, כלומר מרבה כמידת אלכסון של עיר, כמה שזה גדול יותר בעצם מה... כשהיו הולכים ישר, נכון? לפיכך אמר רבי זירא אחרון יוסיף אפילו כתמש מאות ושמונים בקירוב, כי חמש מאות הוא ההפרש של האלכסון, ההפרש בין אלכסון ולא אלכסון.

ויוציאים אלו שלום על אלו, כי אנו מניחים שהמומחה הקודם לא היה לגמרי משוגע. זה מאוד ברור, רואים כאן ברור שההלכה למומחה לא מדברת על ריבועים מסובכים עם דברים, מדברים על דבר פשוט, השאלה של למדוד, כמה רחוק זה? לא, זו שאלה בסיסית, כמה רחוק זה עכשיו מהעיר? אפשר לומר, הלה פשוט חישב לא נכון מהפינה, מהפינה יוצא קטן מדי? שמחשבים מהפינה. אוקיי.

הלכה: נאמנות על תחום שבת – עבד, שפחה, גדול על קטנותו

עוד הלכה של הסתמכות על מה שהקודם שאפשר להאמין לו אמר, כן. אומר הרמב"ם שאפילו עבד, אפילו שפחה, יש להם נאמנות לומר עד כאן תחום השבת. לומר לא אומר שהם המודדים, אלא הם אומרים שהם זוכרים שזה... כלומר שהמודדים עמד מומחה והם פגשו אפילו גוי לפי ר' מאיר. כאן מדברים על נאמנות שיודעים כבר, הם אומרים שפעם מדדו. הרמב"ם יאמר שכל אלה קולות מהחכמים.

מותר אפילו לקחת גדול לומר, אדם שהוא גדול יש לו נאמנות לומר כך, "זוכר אני", אני זוכר, "שעוד כאן היינו באין בשבת כשהייתי קטן". כשהייתי קטן תמיד ידעו שיותר ללכת עד כאן. מפני שהוא עכשיו גדול, מאמינים לו אפילו הוא מעיד על משהו שהוא אומר על שנות ילדות. כי אם זה דאורייתא אינו נאמן בגדלותו לומר מה שראה בקטנותו. אבל מדרבנן, דברים כאלה, כן.

כלל: לא אמרו חכמים בדבר זה להחמיר אלא להקל

"וסומכין על עדות זו בדבר זה, לפי שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל". החכמים אמרו להקל בשיעור תחום שבת, וזה שיעור על פה עם חכמי דבריהם, כי היו מקילים. אז כל הקולות האלה הן בגלל זה, כי לכאורה אני יכול לחשוב שכל ה... כל הפרק בעצם קולות שהן מדרבנן. אני לא יודע אם זה הולך ממש על זה, אבל ה"אמרו חכמים להחמיר אלא להקל" אומר שכל הדברים האלה הם קולות, למה? כי זה באמת שיעור על פה עם חכמי דבריהם.

נפקא מינה: אם היה שיעור י"ב מיל

לפי זה אתה צודק, שלכאורה אם היתה שאלה של שיעור י"ב מיל, ברור שיש נגיעה, כי אסור לנסוע. אז היו כן מחמירים. כלומר, היו אומרים שאם צריך להרבות צריך להרבות, היה יוצא לחתוך מה שהוא יכול. אני לא אומר שזה אפשרי, שטח עצום, רצועה כזו עצומה, אני לא יודע. כן, אני חושב אולי...

סיום פרק כ"ח

אוקיי, עד כאן, פרק כ"ח. אנחנו כבר יודעים איך לחשב תחום מנוחה. אבל אנחנו לא יודעים, כי אנחנו לא מומחים. אבל בסדר.

דובר 1: לכאורה, נוטלים שני מומחים מומחי התחום, שאם באו שני מומחים, הוא אומר שזה מפליא, הוא מביא שסומכים גם על זקנים, אני לא יודע למה הוא אומר כך.

הלכה: ריבה בתחום – מומחה שמרבה בתחום

אה, ריבה בתחום פירושו שהוא אמר שהתחום גדול יותר ממה שחשבו? כן, כן, הוא הגדיל ממה שחשבו. זה לחומרא ולפעמים לקולא, כי יש לפעמים מנהג הרבים כך תוס', יהיה אולי ספק ויקילו על זה. לא אומרים שהחזקה כל כך חזקה.

וכן אם באו שני מומחין למדוד התחום, שאם באו שני מומחים, הוא אומר שזה מפליא, הוא מביא שסומכים, אני לא יודע למה הוא אומר כך, הוא אומר כך, הוא אומר אפילו לקולא אבל גם לחומרא, I don't know. אה, ריבה בתחום של עיבורה פירושו לומר שאפילו בתחום של עיבורה אפשר לסמוך עליו. כן, נראה את הלשון, אני לא מבין, צריך לומר שם בתחום של עיבורה, I don't know, זה very weird. איך יכול הרמב"ם לכתוב דבר אחד ואנחנו נאמר שלא, צריך להבין הפוך ממה שכתוב? אני לא מסכים עם הדרך הזו של לימוד.

ביאור: מומחה נגד חזקה – לקולא בשני הכיוונים

יהיה מובן שהדיבור כאן הוא שהמומחה חזק יותר מהחזקה. אולי לא, אולי המומחה רק טוב להקל? כלומר, לוקחים לקולא לשני הצדדים. כך נראה להקל. ראה מה הרמב"ם אומר הלאה, ראה, וכן אם באו שני מומחין למדוד את התחום, אחד אומר כך ואחד אומר כך, למי שומעים? שומעים למרבה. אתה רואה ברור שהולכים למרבה, לא לממעט. אז מה צריך לומר אחרת? לכאורה זה כמו חזקה, כאן חזקה היא כמו חזקה היא מומחה אחד, והמומחה הוא מומחה אחר, צריך עוד אחד לקולא. לכאורה החזקה גם באה ממומחה קודם שמדד פעם. היתה ההלכה שסומכים רק על מנהג, שאומרים שאם לעיר יש מנהג, צריך להתחיל שפעם היה מומחה שמדד.

הלכה: ובלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר

ובלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר. זאת מניחים, יש שיעור כמה מקילים על פי, כלומר נגד החזקה, כמה יכול להקל לפי המומחה? שלא יקל יותר מכל האלכסון של העיר. הוא כבר יאמר מה זה, הרמב"ם מסביר, אלכסונה של עיר, השיפוע של העיר. הוא מסביר את הקצה. בעת שמדד זה, כשהמומחה הגדיל את העיר, כבר אמר שתחום שבת באמת גדול יותר ממה שחשבו. אבל, אומרים כך: **שמא הראשון חושבים כך**, אולי האדם הראשון שמדד, אולי מקרן אלכסון של עיר מדד אלפים, אולי חישב מהפינה של האלכסון של העיר.

ביאור: מדוע מדידה מאלכסון עושה תחום קטן יותר

לפיכך מיעט מדותיו, ונמצא צלע התחום פחות מאלפים. כן, זה מאוד פשוט. אני אומר לך כלל, כשהולכים באלכסון, בפניות, זה פחות, נכון? יכול להיות האדם חישב משם, יוצא... לא, זה צריך להיות... כן? הוא עשה טעות. בעצם, הדרך איך צריך לחשב, צריך לחשב ישר, מה... לא מהאלכסון. כן, ראה בתמונה, כן? זו התמונה החדשה שלי. איך צריך לחשב? צריך לחשב מכאן, כן? אלפים. אבל אם הוא חישב מכאן, יוצא שיהיה אלפיים, יהיה פחות מאלפיים כאן, נכון? מסכים?